

SVEUČILIŠTE U ZADRU
Odjel za povijest

PROGRAM
DIPLOMSKOGA JEDNOPREDMETNOG
STUDIJA POVIJESTI
usuglašen s ECTS bodovnim sustavom

Pročelnik Odjela za povijest
Prof. dr. sc. Mithad Kozličić

Koordinator ECTS bodova na studiju povijesti
Prof. dr. sc. Slobodan Čače

Zadar, 2008.

Voditelj projekta izrade programa diplomskoga jednopredmetnog studija povijesti
Prof. dr. sc. Mithad Kozličić

Autori tekstova su nositelji predmeta i njihovi suradnici

Ovaj program je oblikovan na temelju *Prijedloga programa preddiplomskog i diplomskog studija povijesti* Odjela za povijest Sveučilišta u Zadru iz 2005. godine (odobrenog od Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske) uz minimalne izmjene.

Sadržaj

1. UVOD	6
2. OPĆI DIO	7
2.1. Naziv studija povijesti	7
2.2. Nositelj i izvođač diplomskog jednopredmetnog studija povijesti	7
2.3. Trajanje diplomskog jednopredmetnog studija povijesti	7
2.4. Uvjeti upisa na diplomski jednopredmetni studij povijesti	7
2.5. Temeljna obilježja diplomskog jednopredmetnog studija povijesti	8
2.6. Akademsko zvanje koje se stječe završetkom diplomskoga jednopredmetnog studija povijesti	8
3. OPIS PROGRAMA	8
3.1. Popis obvezatnih i izbornih predmeta s brojem sati aktivne nastave za njihovu izvedbu i brojem ECTS bodova na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti	8
3.2. Opis obvezatnih i izbornih predmeta na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti	10
3.2.1. Specijalizacije na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti	11
Starovjekovna povijest	11
Srednjovjekovna povijest	11
Ranonovovjekovna povijest	11
Povijest modernog i suvremenog doba	12
3.2.2. Obvezatni predmeti na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti - pedagoško-psihološki modul	12
Metodika nastave povijesti	13
Hospitacije i praksa	14
Metodologija povijesnih istraživanja	14
Analiza izvorne povijesne građe	15
3.2.3. Izborni predmeti na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti	15
Mediteran u ranom srednjem vijeku	15
Bizantska zajednica naroda	16
Venecija na Jadranu do 1000. godine	16
Vjerske predodžbe u razvijenom srednjem vijeku	16
Otomansko širenje na europskom tlu do 1593. godine	17
Rimska ekspanzija i Delmati	17
Grčka vojska	18
Rimska vojska	19
Bellum civile	19
Ideološka misao u Hrvatskoj 1830.-1914.	20
Povijest iseljene Hrvatske	20
Bosna i Hercegovina pod osmanskom vlašću	21
Bosna i Hercegovina pod austrougarskom upravom	21
Povijest Italije 1797.-1918. god.	22
Plinijev Ilirik	22
Političko uređenje naroda sjeverozapadnog Ilirika	23
Ilirik u Strabonovoj Geografiji	23

Rimska dominacija u Iliriku 168.-35. g . pr. Kr.	24
Grčko 4. st. pr. Kr.	24
Aleksandar Makedonski	24
Helenizam na Jadranu	25
Antički pomorci	26
Pomoćne povijesne znanosti I.	26
Pomoćne povijesne znanosti II.	26
Pomoćne povijesne znanosti III.	27
Pomoćne povijesne znanosti IV.	27
Prošlost Venecije u razvijenom srednjem i ranom novom vijeku	28
Genova na Jadranu	28
Istočnojadranske komune u srednjem vijeku	28
Antička geografija Jadrana	29
Povijest kartografije starog i srednjeg vijeka	29
Povijest novovjekovne kartografije	30
Povijesna demografija	30
Mediteranska kulturna povijest u novom vijeku	31
Odabrana poglavlja iz britanske povijesti	32
Brodarstvo istočnog Jadrana u 19. stoljeću	32
Drugi svjetski rat - odabrana poglavlja	33
Dalmatinsko školstvo 19. i prve polovice 20. st.	33
Osnove latinske epigrafije	33
Kamenje govori: analiza antičkih latinskih natpisa	34
Antička naselja Hrvatske	35
Stanovništvo rimskodobne Dalmacije	35
Povijest Italije od sredine 15. do konca 18. stoljeća	36
Istočni Jadran u putopisnoj literaturi ranog novog vijeka	36
Hodočašćenje u Svetu zemlju u ranom novom vijeku	37
Vještina plovidbe - navigacija svjetskim morima u 16. stoljeću	37
Ekonomska povijest Europe ranog novog vijeka	38
Istočnojadranske Sklavinije	38
Migracije Hrvata tijekom 15.-18. stoljeća	39
Slavenske institucije u sustavu hrvatske rodovske i kraljevske vlasti	40
Otočki svijet zajednica jadranskih didića	40
Moje mjesto (grad ili selo) u 20. stoljeću (društvena povijest)	41
Fašizam i antifašizam na našim prostorima (hrvatsko iskustvo)	41
Književnost i povijest - interdisciplinarni pristup hrvatskoj zbilji u 20. stoljeću	42
Politika, zanos i sudbine - Hrvatska u Jugoslaviji 20. stoljeća	43
Kultura i mediji u hladnom ratu	43
Šezdesete - godine koje su promijenile svijet	44
Povijest SAD-a od 1945. do 1991.	44
Hrvatska i međunarodni položaj socijalističke Jugoslavije	44
Bosna i Hum u razvijenom srednjem vijeku	45
Dubrovačka Republika u vrijeme humanizma i renesanse	45
Slavonija i Srijem u srednjem vijeku	46
Povijest Dalmacije od 12. do 16. st.	46
3.3. Struktura studija, ritam studiranja i obveze studenata na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti	47
3.3.1. Struktura studija	47
3.3.2. Ritam studiranja i obveze studenata	47
3.3.3. Diplomski rad	47
3.4. Popis predmeta koje studenti povijesti mogu upisati s drugih studija	48
3.5. Popis predmeta koji se na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti mogu izvoditi na stranom jeziku	48
3.6. Kriteriji i uvjeti prijenosa ECTS bodova na zadarski studij povijesti s drugih studija na Sveučilištu u Zadru ili drugih visokih učilišta	48
3.7. Način završetka diplomskog jednopredmetnog studija povijesti	48
3.8. Uvjeti pod kojima studenti koji su prekinuli studij povijesti ili su izgubili pravo studiranja mogu nastaviti studij povijesti	49

4. UVJETI IZVOĐENJA DIPLOMSKOG JEDNOOPREDMETNOG STUDIJA POVIJESTI	49
4.1. Mjesto izvođenja studijskog programa povijesti	49
4.2. Podaci o prostoru i oprema predviđena za izvođenje diplomskog jednoopredmetnog studija povijesti	49
4.3. Nastavnici i suradnici u izvođenju nastave diplomskog jednoopredmetnog studija povijesti	49
4.3.1. Nastavnici	49
4.3.2. Suradnici u nastavi	50
4.3.3. Vanjski suradnici	50
4.4. Popis nastavnih baza za provođenje praktične nastave diplomskog jednoopredmetnog studija povijesti	50
4.5. Optimalan broj studenata koji se mogu upisati na studij povijesti s obzirom na prostor, opremu i broj nastavnika	50
4.6. Procjena troškova diplomskog jednoopredmetnog studija povijesti po studentu	50
4.7. Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe studijskog programa povijesti, posebno način sudjelovanja studenata u ocjenjivanju nastavnog programa	51

1. UVOD

Povijest se kontinuirano studira u Zadru od školske 1956./1957. godine na ondašnjem Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta, danas Odjelu za povijest Sveučilišta u Zadru. Onda i kasnije, pa i danas, razlog pokretanju tog studija, odnosno intenciji da se on i dalje održi, jest u činjenici da ponajprije obrazuje nastavnike za naše osnovne i srednje škole, turističku privredu, te raznolike druge institucije u oblasti kulture i državne uprave. S druge strane, nakon desetljeća uspješnog funkcioniranja, u Zadru je stvorena respektabilna kritička masa povjesničara (Sveučilište, Zavod za povijesne znanosti HAZU, Državni arhiv, Arheološki muzej, Pomorski muzej, Muzej grada i sl.), što se nipošto ne može zanemariti, budući da je to i perspektivno izvanredna kadrovska baza.

Studij je tradicionalno povezan s najnovijim znanstvenim spoznajama. To se desetljećima postizalo tako što se nastojala održati vlastita nastavna jezgra koju bi činili renomirani povjesničari. Oni su i djelatni znanstvenici, pa već stoga, obogaćujući našu povijesnu znanost novim spoznajama, unapređuju i sadržaje predmeta koje predaju.

Interes izvan visokoškolskog sustava za sve profile koji bi se školovali na Odjelu za povijest Sveučilišta u Zadru definiran je kroz činjenicu da ranijih desetljeća, dok se povijest mogla studirati jedino na filozofskim fakultetima u Zagrebu i Zadru, ta dva dugo jedina takva fakulteta u Hrvatskoj, nikad nisu mogla podmiriti sve potrebe za ovakvim stručnim profilom. Stoga se u zadnjih desetak godina pojavila potreba da se taj kronični nedostatak kadra otkloni formiranjem novih studijskih centara povijesti od Pule do Osijeka. U daljnjem vremenu, nastavkom povišenja raznolikih segmenata standarda hrvatskih građana, pa i onih u javnim i državnim institucijama, potreba za ovakvim stručnim profilom bit će još veća.

Studij povijesti na Odjelu za povijest Sveučilišta u Zadru otvoren je za suradnju kroz izmjenu nastavnika i pokretljivost studenata sa svim studijima povijesti u nas ili u svijetu. Obje sastavnice tog studija, nastavnici i studenti, takvom pokretljivošću mogu samo dobiti. Već sad postoji vrlo dobra suradnja ovog Odjela i Sveučilišta u Zadru s drugim hrvatskim sveučilištima, te s više istorodnih institucija u svijetu: Teramo (Italija), Mostar i Sarajevo (BiH), Ljubljana (Slovenija), Pečuh (Mađarska), Punta Arenas (Čile), Florida (USA), Udine (Italija) i Rzeszów (Poljska).

*

Cilj je ovoga diplomskog jednoopredmetnog studija povijesti obrazovanje i primjereno radno osposobljavanje povjesničara na onim područjima suvremenog društva gdje postoji potreba za njihovim radom i doprinosom kako za daljnji razvitak Republike Hrvatske, tako i za prosperitet međunarodne zajednice i suvremenog svijeta u cjelini.

Preciznije, diplomski studij povijesti, usuglašen sa Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom školstvu, Bolonjskom deklaracijom i ostalim dokumentima vezanima uz znanost i visoko školstvo, omogućit će školovanje dostatnog broja visokoobrazovanog kadra za potrebe:

- nastave povijesti u Republici Hrvatskoj,
- znanstvenog razvoja na polju historiografije, i

- širokog polja javne, kulturne i administrativne djelatnosti.

Dio diplomanta (magistara povijesti) pronaći će radno mjesto u privatnom sektoru u Republici Hrvatskoj, osobito u novinstvu, izdavaštvu, turizmu i na poslovima kulturnog menadžmenta.

Istodobno, snažnije će povezati povjesničare u Hrvatskoj i u svijetu, a bit će uspostavljene i veze s brojnim drugim sličnim stručnim profilima.

Temeljni dokumenti na kojima počiva ovaj program studija povijesti jesu:

- Svjetska deklaracija o visokom obrazovanju (Pariz, 1998.),
- Zajednička deklaracija o harmonizaciji visokog školstva u Europi (Pariz, 1998.),
- Zajednička deklaracija europskih ministara obrazovanja (Bolonja, 1999.), i
- Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Zagreb, 2003.).

2. OPĆI DIO

2.1. Naziv studija povijesti

Studij povijesti na ovoj sveučilišnoj razini naziva se diplomski jednopredmetni studij povijesti.

2.2. Nositelj i izvođač diplomskog jednopredmetnog studija povijesti

Nositelj studija povijesti je Sveučilišta u Zadru, Odjel za povijest. On je istodobno i izvođač većine studijskih sadržaja, a ostali se, odabirom studenata, izvode na drugim sastavnicama Sveučilišta u Zadru.

2.3. Trajanje diplomskog jednopredmetnog studija povijesti

Diplomski studij povijesti traje 4 semestra ili 2 akademske godine. Student njime stječe najmanje 120 ECTS bodova, odnosno, računajući i prethodni preddiplomski studij, ukupno za 10 studijskih semestara minimalno 300 ECTS bodova.

2.4. Uvjeti upisa na diplomski jednopredmetni studij povijesti

Uvjet za upis na diplomski studij povijesti jest uspješno dovršen preddiplomski jedno ili dvopredmetni studij povijesti u Hrvatskoj.

Budući da se povijest studira na tri razine obuhvata: svjetska, povijest okruženja i nacionalna povijest, kandidati koji su završili preddiplomski studij izvan Hrvatske prvo polažu kao raz-

liku sve nacionalne povijesti, budući da im se sve drugo priznaje, pa se onda izravno upisuju na diplomski studij povijesti.

2.5. Temeljna obilježja diplomskog jednopredmetnog studija povijesti

Diplomski studij povijesti studentima omogućuje dopunu njihovih znanja iz povijesti specijalizacijom. U tom smislu nudi im se izborne predmete čijim slušanjem specijaliziraju jedno od ponuđenih specijalističkih područja:

- starovjekovna povijest,
- srednjovjekovna povijest,
- ranonovovjekovna povijest,
- povijest modernog i suvremenog doba.

Studentu se tijekom prvog semestra imenuje mentor pod čijim vođenjem će izraditi svoj diplomski rad.

Student svoj diplomski rad radi u suglasju s odabranom specijalizacijom. Specijalističke predmete samostalno bira u I., a od II. semestra u konsultaciji sa svojim mentorom, koji mu je i općenito voditelj kroz diplomski studij za cijelog njegova trajanja.

Studenti koji uspješno dovrše ovaj studij mogu raditi u osnovnim i srednjim školama u funkciji nastavnika povijesti, te kao mladi znanstvenici na fakultetima, u vojnim učilištima, institutima, muzejima, arhivima, centrima kulture, savjetovaništima, diplomaciji i sl.

2.6. Akademsko zvanje koje se stječe završetkom diplomskoga jednopredmetnog studija povijesti

Kandidat / kandidatkinja koji uspješno okončaju diplomski jednopredmetni studij povijesti stječu akademski naslov magistar / magistra povijesti, te imaju visoku stručnu spremu.

3. OPIS PROGRAMA

3.1. Popis obvezatnih i izbornih predmeta s brojem sati aktivne nastave za njihovu izvedbu i brojem ECTS bodova na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti

Specijalizacije: starovjekovna povijest, srednjovjekovna povijest, ranonovovjekovna povijest i povijest modernog i suvremenog doba

Nastavnik	Predmet	Sati	Bodova
-----------	---------	------	--------

I. semestar

<i>Pedagoško-psihološki modul za povijest</i>			
Zajednička tri predmeta za sve nastavne studijske smjerove. Realiziraju ih nastavnici u organizaciji Odjela za pedagogiju i Odjela za psihologiju Sveučilišta u Zadru		Tri puta po 1 + 1 + 0	Tri puta po 5
Ukupno		3+3+0	15
<i>Predmeti na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti</i>			
-	Izborni predmet 1	1+1+0	5
-	Izborni predmet 2	1+1+0	5
Mentor	Diplomski rad - definiranje i prihvaćanje teme	6	5
Sveukupno		19	30

II. semestar

<i>Pedagoško-psihološki modul za povijest</i>			
Zajednička tri predmeta za sve nastavne studijske smjerove. Realiziraju ih nastavnici u organizaciji Odjela za pedagogiju i Odjela za psihologiju Sveučilišta u Zadru		Tri puta po 1 + 1 + 0	Tri puta po 5
Ukupno		1+1+0	5
<i>Predmeti na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti</i>			
-	Izborni predmet 3	1+1+0	5
-	Izborni predmet 4	1+1+0	5
Mentor	Diplomski rad - znanstvenoistraživački rad	6	5
Sveukupno		19	30

III. semestar

<i>Pedagoško-psihološki modul za povijest</i>			
Mr. Uglešić	Metodika nastave povijesti	3+2+0	8
Dr. Ančić	Metodologija povijesnih istraživanja	2+1+0	7
<i>Predmeti na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti</i>			
-	Izborni predmet 5	1+1+0	5
-	Izborni predmet 6	1+1+0	5
Mentor	Diplomski rad - znanstvenoistraživački rad	6	5
Sveukupno		19	30

IV. semestar

<i>Pedagoško-psihološki modul za povijest</i>			
Mr. Uglešić	Hospitacije i praksa	1+2+4	8
Dr. Dokoza	Analiza izvorne povijesne građe	1+2+1	7
<i>Predmeti na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti</i>			
-	Izborni predmet 7	1+1+0	5
Mentor	Diplomski rad - oblikovanje i obrana	8	10
Sveukupno		21	30

Popis izbornih predmeta diplomskoga jednopredmetnog studija povijesti

Dr. Ančić	Mediteran u ranom srednjem vijeku
Dr. Ančić	Bizantska zajednica naroda
Dr. Ančić	Venecija na Jadranu do 1000. godine
Dr. Ančić	Vjerske predodžbe u razvijenom srednjem vijeku
Dr. Ančić	Otomansko širenje na europskom tlu do 1593. godine
Dr. Bilić-Dujmušić	Rimska ekspanzija i Delmati
Dr. Bilić-Dujmušić	Grčka vojska
Dr. Bilić-Dujmušić	Rimska vojska
Dr. Bilić-Dujmušić	Bellum civile
Dr. Bralić	Ideološka misao u Hrvatskoj 1830.-1914.
Dr. Bralić	Povijest iseljene Hrvatske
Dr. Bralić	Bosna i Hercegovina pod osmanskom vlašću
Dr. Bralić	Bosna i Hercegovina pod austrougarskom upravom
Dr. Bralić	Povijest Italije 1797.-1918. god.
Dr. Čače	Plinijev Ilirik
Dr. Čače	Političko uređenje naroda sjeverozapadnog Ilirika
Dr. Čače	Ilirik u Strabonovoj Geografiji
Dr. Čače	Rimska dominacija u Iliriku 168.-35. g. pr. Kr.
Dr. Čače - Šešelj, prof.	Grčko 4. st. pr. Kr.
Dr. Čače - Šešelj, prof.	Aleksandar Makedonski
Dr. Čače - Šešelj, prof.	Helenizam na Jadranu
Dr. Čače - Šešelj, prof.	Antički pomorci

Dr. Dokoza	Pomoćne povijesne znanosti I.
Dr. Dokoza	Pomoćne povijesne znanosti II.
Dr. Dokoza	Pomoćne povijesne znanosti III.
Dr. Dokoza	Pomoćne povijesne znanosti IV.
Dr. Dokoza	Prošlost Venecije u razvijenom srednjem i ranom novom vijeku
Dr. Dokoza	Genova na Jadranu
Dr. Dokoza	Istočnojadranske komune u srednjem vijeku
Dr. Kozličić	Antička geografija Jadrana
Dr. Kozličić	Povijest kartografije starog i srednjeg vijeka
Dr. Kozličić	Povijest novovjekovne kartografije
Dr. Kozličić	Povijesna demografija
Dr. Kozličić - mr. Bratanić	Mediteranska kulturna povijest u novom vijeku
Dr. Kozličić - mr. Bratanić	Odabrana poglavlja iz britanske povijesti
Dr. Kozličić - mr. Bratanić	Brodarstvo istočnog Jadrana u 19. stoljeću
Dr. Kozličić - mr. Bratanić	Drugi svjetski rat - odabrana poglavlja
Dr. Kozličić - mr. Uglešić	Dalmatinsko školstvo 19. i prve polovice 20. st.
Dr. Kurilić	Osnove latinske epigrafije
Dr. Kurilić	Kamenje govori: analiza antičkih latinskih natpisa
Dr. Kurilić	Antička naselja Hrvatske
Dr. Kurilić	Stanovništvo rimskodobne Dalmacije
Dr. Pavić	Povijest Italije od sredine 15. do konca 18. stoljeća
Dr. Pavić	Istočni Jadran u putopisnoj literaturi ranog novog vijeka
Dr. Pavić	Hodočašćenje u Svetu zemlju u ranom novom vijeku
Dr. Pavić	Vještina plovidbe - navigacija svjetskim morima u 16. stoljeću
Dr. Pavić	Ekonomska povijest Europe ranog novog vijeka
Dr. Smiljanić	Istočnojadranske Sklavinije
Dr. Smiljanić	Migracije Hrvata tijekom 15.-18. stoljeća
Dr. Smiljanić	Slavenske institucije u sustavu hrvatske rodovske i kraljevske vlasti
Dr. Smiljanić	Otočki svijet zajednica jadranskih didića
Dr. Šitin	Moje mjesto (grad ili selo) u 20. stoljeću (društvena povijest)
Dr. Šitin	Fašizam i antifaašizam na našim prostorima (hrvatsko iskustvo)
Dr. Šitin	Književnost i povijest - interdisciplinarni pristup hrvatskoj zbilji u 20. stoljeću
Dr. Šitin	Politika, zanos i sudbine - Hrvatska u Jugoslaviji 20. stoljeća
Dr. Šitin - Batović, prof.	Kultura i mediji u hladnom ratu
Dr. Šitin - Batović, prof.	Šezdesete - godine koje su promijenile svijet
Dr. Šitin - Batović, prof.	Povijest SAD-a od 1945. do 1991.
Dr. Šitin - Batović, prof.	Hrvatska i međunarodni položaj socijalističke Jugoslavije
Dr. Živković	Bosna i Hum u razvijenom srednjem vijeku
Dr. Živković	Dubrovačka Republika u vrijeme humanizma i renesanse
Dr. Živković	Slavonija i Srijem u srednjem vijeku
Dr. Živković	Povijest Dalmacije od 12. do 16. st.

3.2. Opis obvezatnih i izbornih predmeta na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti

Na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti student bira jednu od četiri specijalizacije: starovjekovna povijest, srednjovjekovna povijest, ranonovovjekovna povijest, te povijest modernog i suvremenog doba. Specijalizacija mu omogućuje dopunu stečenih znanja. U tom mu se pogledu nudi paleta raznolikih izbornih predmeta čijim se slušanjem specijalizira jedno od ponuđenih specijalističkih područja. Svoj diplomski rad također radi u suglasju s odabranom specijalizacijom.

U produžetku se prvo ističu osnovna obilježja svake specijalizacije. Slijede opisi obvezatnih predmeta za sve specijalizacije, a nakon njih je set izbornih predmeta između kojih student bira one koji su vremenski ili tematski najbliži onome što želi specijalizirati. Osim toga, studentu su na raspolaganju i svi obvezatni i izborni predmeti koji se slušaju na drugim odjelima Sveučilišta u Zadru, te mu također mogu biti izborni na njegovoj specijalizaciji. Ipak, većina izabranih predmeta trebala bi biti iz povijesti.

3.2.1. Specijalizacije na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti

Starovjekovna povijest

Diplomand na ovoj specijalizaciji produbljuje znanja o izvornoj građi, metodama i problematici koji su svojstveni istraživanju povijesti starog vijeka. Upoznaje i prakticira one pomoćne povijesne znanosti koje su nužne za istraživanje tog razdoblja, upućuje se u povijest historiografije o povijesti starog vijeka i u recentna znanstvena kretanja i metode na tome području. Osobito ga se upućuje na relevantne povijesne, arheološke i druge izvore, uključujući njihova kritička izdanja.

U dogovoru s mentorom odabire težišno područje vlastite specijalizacije (prapovijest, povijest starog Istoka, grčka i rimska povijest, povijest hrvatskih zemalja u starom vijeku) i/ili tematiku (kulturna povijest, gospodarska povijest, povijest svakodnevice, vojna povijest, povijest marginalnih društvenih grupa i dr.) sukladno vremenskim, tematskim, teritorijalnim i drugim okvirima svojeg diplomskog rada. S obzirom na to težišno područje, u konsultaciji s mentorom, bira izborne predmete i dinamiku njihova slušanja.

Srednjovjekovna povijest

Studenti diplomskoga jednopredmetnog studija povijesti koji se žele detaljnije baviti razdobljem od oko 500. do oko 1500. godine biraju ovu specijalizaciju. Time će postići bolje poznavanje srednjovjekovne povijesti koje je temelj razumijevanju suvremene Europe, ali i Hrvatske.

Zahvaljujući napretku medievistike, proteklih su godina otvorene mnoge nove teme kojih ranije u hrvatskoj povijesnoj znanosti nije bilo, ili su tek marginalno dotaknute. Nastava je koncipirana tako da potakne zanimanje studenata upravo za takva nova područja, ali uz oslanjanje na tradicionalna znanja i vještine medievista. Oni koji izaberu ovo usmjerenje bit će upoznati s osnovama znanstvenog rada u medievistici, ali će steći i znanja o raznim aspektima srednjovjekovlja, što se nadovezuju na medievističke kolegije na preddiplomskom studiju. Jedan od ciljeva ovog usmjerenja je i usvajanje bogate terminologije vezane uz kulturnu baštinu europskog, a napose hrvatskog srednjovjekovlja. Nastojat će se dodatno razviti kritički pristup studenata ne samo prema raspoloživim povijesnim, arheološkim i drugim izvorima, nego i prema ustaljenim historiografskim mišljenjima i teorijama. Naglasak u obradi tema je komparativistički, pa će se u izbornim predmetima povijesni problemi obrađivati na primjerima iz hrvatske prošlosti, smješteni u europski kontekst. Insistirat će se i na relevantnosti srednjovjekovnih tema za razumijevanje današnjice.

Student izborne predmete za specijalizaciju bira u dogovoru s mentorom, nastojeći da budu što je moguće bliži težišnom području njegova diplomskog rada (kronološki, tematski, geografski itd.).

Ranonovovjekovna povijest

Ranonovovjekovna europska civilizacijska i kulturna baština koje izravno korespondiraju s hrvatskom u istoj epohi odnosno, u kojima hrvatska baština povijesno na bilo koji način i u bilo kom obliku participira, specijalizira se na specijalizaciji ranonovovjekovne povijesti, kojom se generalno obuhvaća razdoblje 16.-18. stoljeća. Težište je na analizi fenomena, struktura i procesa raznovrsnih prožimanja imperijalnih baština - primarno, habsburške, mletačke i osmanske - s regionalnim i lokalnim baštinama kao konstitutivnim odrednicama hrvatske povijesti ranoga novog vijeka.

Predavanja na svakom izbornom predmetu osiguravaju nužan uvid u temeljnu problematiku u suvremenoj historiografiji, kao i najvažnije spoznaje, uključujući i recentne, u istraživanjima navedenih istraživačkih baština. U tome je najvažnija odgovornost nastavnika, ali će se velik dio studijskih sadržaja realizirati u interaktivnim formama nastave, napose u seminari-

ma. Od studenata se očekuje optimalan doprinos razvitku dijaloga u nastavi, stalno razvijanje znanja i umijeća pisane komunikacije i napose, znanja i umijeća rada s izvornim gradivom i literaturom potrebnima za uspješan završetak studija odnosno, uspješno oblikovanje diplomskog rada.

S obzirom na težište vlastitoga diplomskog rada (kronološko, tematsko, geografsko itd.), u dogovoru s mentorom, student bira odgovarajuće izborne predmete kao i dinamiku njihova slušanja.

Povijest modernog i suvremenog doba

Prošlost modernog i suvremenog doba, tj. razdoblje 19.-20. stoljeća, može se specijalizirati na ovoj specijalizaciji. Student u dogovoru s mentorom odabire težišno područje vlastite specijalizacije sukladno vremenskim, tematskim, teritorijalnim i drugim okvirima svojeg diplomskog rada. S obzirom na to težišno područje, u konsultaciji s mentorom, bira izborne predmete i dinamiku njihova slušanja.

Kroz izborne predmete dopunjuje vlastita znanja, istodobno upoznavajući se s metodologijom povijesnih istraživanja 19.-20. stoljeća. K tome, u sklopu svakog izbornog predmeta, posebna se pozornost posvećuje raznolikim povijesnim vrelima, njihovoj kritici, te načinima prezentacije u tekstu od diplomskog do znanstvenoga monografskog rada.

Studenta se upućuje na iznimnu množinu povijesnih izvora za ovo razdoblje, te stoga potrebu njihova selektiranja. U sve se to uključuju i mnogobrojna memoarska djela (tiskana ili u rukopisu), pa raznoliki zapisi (sjećanja, pisma i sl.), te potrebu posebnog odnosa prema takvoj povijesnoj građi. Daju mu se informacije o mjestima čuvanja povijesne građe, te najvažnijim edicijama u kojima su se ona objavila. Također ga se upućuje na relevantnu domaću i svjetsku literaturu.

3.2.2. Obvezatni predmeti na diplomskom studiju povijesti - pedagoško-psihološki modul

Student na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti svoja ranije stečena znanja na preddiplomskom studiju dopunjuje pedagoško-psihološkim modulom obvezatnih predmeta:

- za nastavničko obrazovanje, kojima stječe neophodna znanja i vještine, uključujući i odgovarajuće kompetencije, temeljem čega će moći biti, po završetku studija, kvalificirani nastavnik povijesti u osnovnim i srednjim školama;
- za metodološko obrazovanje kojim se stječu neophodna znanja nužna za znanstvenoistraživački rad. Ovaj dio modula svoj konkretan nastavak ima u izradi i obrani diplomskog rada. Student koji uspješno obrani diplomski rad ne samo da stječe akademski stupanj magistar / magistra povijesne struke, već i potrebne kompetencije za bavljenje znanstvenoistraživačkim radom.

U nastavku opisani obvezatni predmeti diplomskoga jednopredmetnog studija povijesti imaju više općih zajedničkih elemenata. Kako bi se izbjegla nepotrebna ponavljanja, definiraju se ovdje:

- jezik na kojem se izvode - hrvatski;
- trajanje - jedan semestar;
- status - obvezatni;
- uvjeti - nema ih;
- način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe predmeta - nastavnik tijekom semestra kontinuirano prati i vrednuje svaki tip pojedinačnog studentskog doprinosa. Uspješnost nastavnikove izvedbe provjerava se anonimnom studentskom anketom na kraju semestra;

- razvijanje općih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina) - kroz predavanje student se upoznaje s temeljnih fenomenima koji se tretiraju u predmetu. Seminariskim radom se razvijaju sposobnost i vještina prikupljanja, selektiranja, analize i sintetiziranja činjenica i koncepata, njihovo razumijevanje i evaluacija, konceptualizacija problema, te adekvatna usmena i pismena prezentacija. Velika se pozornost posvećuje umijeću problemske analize i interpretacije iz perspektive različitih teorijskih pravaca i paradigmi suvremene znanosti. Prema tome, student predmetom (predavanja) stječe temeljna znanja, a kroz seminare vještine operiranja tim znanjima;
- način provjere znanja: aktivnost u samostalnom ili grupnom radu, te provjera znanja ispitom. Za predmete koji imaju i satnicu predviđenu za seminare podrazumijeva se aktivnost na toj nastavi, osobito vrednovanje seminarskog rada.

S druge strane, oblici nastave, satnica, ECTS bodovi, cilj, kratki sadržaj te obvezatna i dopunska literatura, definirani su za svaki predmet posebno, budući da su tu stvarne razlike među predmetima.

U produžetku se donose samo predmeti iz metodike nastave povijesti i metodologije znanstvenoistraživačkog rada u povijesnim znanostima. Ostali predmeti iz ovog modula donose se u posebnom dokumentu Sveučilišta u Zadru skupno za sve slične studijske smjerove.

Mr. sc. Sanda Uglešić

Metodika nastave povijesti

Predavanje sa seminarom 3+2+0, usmeni ispit, 8 ECTS bodova

Cilj - razvijanje općih i specifičnih kompetencija: Studenti će upoznati nove ciljeve odgoja u hrvatskom sustavu obrazovanja. Posebno će se proučavati ciljevi nastave povijesti (povratak tradiciji, samospoznaja, razvijanje odgovornosti, upoznavanje humane ekologije, prihvaćanje demokratskih vrijednosti).

Kratki sadržaj: Novo strukturiranje metodike nastave povijesti kao sintetske znanosti interdisciplinarnog značenja - povezivanje povijesti s drugim znanostima potrebnim u odgojno-obrazovnom procesu (psihologija, pedagogija, sociologija i dr.). Značenje umijeća i kreativnosti nastavnika kao neznanstvene sastavnice metodike. Suvremena didaktička komunikacija u povijesnom obrazovanju. Uloga povijesti u povezivanju školskih predmeta i razvijanju metodoloških vještina učenika. Upoznavanje aktualnih sadržaja nastavnih planova i programa kako bi im se pristupilo inovacijski. Planiranje i priprema za nastavu, posebno analiza strukture didaktičke jedinice kao mikro-kurikuluma. Proučavanje i obogaćivanje klasičnih oblika nastave povijesti (tipovi sata, samostalni rad, izvannastavni rad, aktualizacija, književnost i umjetnička djela u nastavi povijesti, lokalizacija, formiranje pojmova, usmeno izlaganja, vizualne i druge metode, shvaćanje kronologije, povijesni izvori u nastavi, tradicionalni didaktički sustavi, egzemplarna nastava, posjet muzeju, ekskurzija). Struktura povijesno-antropološkog znanja i razrada standarda za učenje povijesti uz definiranje učeničkih postignuća. Programirana, problemska i projektna nastavi povijesti. Praćenje, vrednovanje i ocjenjivanje u nastavi povijesti. Metodologija znanstvenih istraživanja u povijesnom obrazovanju. Specifičnosti učenja povijesti u pojedinim vrstama škola. Značajke učenja povijesti različitih uzrasta. Pristup učenicima s poteškoćama. Metodologija analize udžbenika. Vrijednost zavičajne povijesti u nastavi. Važnost interkulturalizma i kontroverznih tema u nastavi. Smjerovi nastave povijesti u drugim zemljama. Nastojanja Vijeća Europe u podizanju kvalitete povijesnog obrazovanja.

Obvezatna literatura: *Nastavni programi za nastavu povijesti*; F. Pingel, *Vodič za istraživanje i reviziju udžbenika*, Zagreb, 2000; I. Rendić-Miočević, *Didaktičke inovacije u nastavi povijesti*, Zagreb, 1989; Idem, *Učbenik - istražitelj prošlosti - Novi smjerovi u nastavi povijesti*, Zagreb, 2000; Idem, *Oživjela Hrvatska - problem-*

ski priručnik, Zagreb, 2004; R. Stradling, *Nastava europske povijesti 20. stoljeća*, Zagreb, 2003; D. Trškan, *Provjera i ocjenjivanje znanja u nastavi povijesti*, Zagreb, 2005.

Dopunska literatura: P. Brajša, *Sedam tajni uspješne škole*, Zagreb, 1995; M. Bratanić, *Mikropedagogija*, Zagreb, 1993; C. Cyriacou, *Nastavna umijeća*, Zagreb, 1997; H. Klippert, *Kako usmješno učiti u timu: zbirka praktičnih primjera*, Zagreb, 2001; M. Vrbeć, *Nastava povijesti u teoriji i praksi*, Zagreb, 1968. *Odabrani dokumenti o odgoju i obrazovanju za ljudska prava*; *Odabrani tekstovi iz časopisa Povijest u nastavi*; Izbor iz udžbeničke literature.

Mr. sc. Sanda Uglešić

Hospitacije i praksa

Predavanja, seminari, vježbe i ogledna predavanja, 1+2+4, usmeni ispit, 8 ECTS bodova

Cilj - razvijanje općih i specifičnih kompetencija: Ovo je teorijsko-praktični nastavak prethodnog predmeta "Metodika nastave povijesti". Stoga se nastavlja s metodičkom razradom pojedinih povijesnih sadržaja radi njihove prezentacije učenicima, ali se studenti istodobno uvode u učionice gdje i sami drže stvarnu nastavu povijesti. Nakon svakog takvog nastavnog sata pravi se detaljna analiza kako bi se uočila postignuća ali i eventualne manjkavosti.

Kratki sadržaj: Stjecanje znanja i vještina iz klasičnih oblika nastave povijesti, te razvoj povijesnog razumijevanja (izučavanje kronologije, kauzalnost, interpretacija, istraživački rad). Osjetljive povijesne teme promatrane kroz prizmu multiperspektivnog pristupa povijesnim sadržajima. Upoznavanje osnovne i srednje škole. Hospitacije, pokusna i ogledna predavanja, rad s mentorom. Praćenje oglednih predavanja i diskusije. Završna analiza nastavne prakse.

Obvezatna literatura: R. Stradling, *Multiperspektivnost u nastavi povijesti: priručnik za nastavnike*, Zagreb, 2006; Odabrana udžbenička literatura osnovnih i srednjih škola, te aktualni zakoni o školstvu.

Dopunska literatura: V. Mužić, *Metodologija pedagoških istraživanja*, Sarajevo, 1968; S. Perkić - I. Rendić-Miočević, Istraživanje udžbenika povijesti kao znanstvena disciplina, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest*, 39, Zagreb, 2002, 191-205; I. Rendić-Miočević, Logika i historika povijesnog gradiva s primjerom iz nastavne prakse, *Nastava povijesti*, 2, Zagreb, 1990, 65-79; Idem, Prediktori uspješnosti problemske nastave povijesti u prvom razredu srednje škole, *Pedagoški rad*, 43, 3, Zagreb, 1990, 297-307; Idem, Novi smjerovi nastave povijesti u osnovnoj školi, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 34, Zadar, 1995, 229-246; Idem, Hrvatsko srednjovjekovlje u nastavi povijesti, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest*, 31, Zagreb, 1998, 193-204; Idem, Kakva bi trebala biti nastava povijesti u demokratskoj Hrvatskoj?, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 37, Zadar, 1999, 191-204. Nastavni planovi i programi iz povijesti za osnovnu školu (5.-8. razred) i srednje škole (gimnazije i strukovne). Časopis *Povijest u nastavi* - odabrani tekstovi.

Prof. dr. sc. Mladen Ančić

Metodologija povijesnih istraživanja

Predavanja sa seminarom i vježbama 2+1+0, pismeni ispit, 7 ECTS bodova

Cilj: Upoznavanje studenata s postupcima i procedurama rada modernoga povjesničara, ulogi koju u njegovu radu imaju spoznaje i metode drugih humanističkih i društvenih disciplina te načinima na koje se oblikuje historiografsko pripovijedanje kao završni rezultat istraživanja.

Kratki sadržaj: Predavanja trebaju studenta upoznati s time što znače različite faze „kritike vrela“, s naglaskom na razmatranju o tomu u kojoj mjeri sačuvano i razmatrano vrelo zrcali prošlu realnost, kako iz podataka raščlanjenih vrela oblikovati spoznaju o pojedinim događajima te, konačno, kako iz prikaza događaja razabrati naslijeđene strukture i način na koji se one mijenjaju ljudskim djelovanjem.

Obvezatna literatura: P. Burke, *Istorija i društvene nauke*, Beograd 2002; L. Hunt, *Nova kulturna historija*, Zagreb 2001; R.W. Fogel - G.R. Elton, *Kojim putem do prošlosti? Dva pogleda na povijest*, Zagreb, 2002.

Dopunska literatura: Prema dogovoru s nastavnikom.

Docent dr. sc. Serdo Dokoza

Analiza izvorne povijesne građe

Predavanja sa seminarom i vježbama 1+2+1, pismeni i usmeni ispit, 7 ECTS bodova

Cilj: Osposobljavanje studenata za samostalan znanstvenoistraživački rad analizom raznovidnih povijesnih izvora i predočavanjem rezultata te analize u znanstveno utemeljen tekst.

Kratki sadržaj: Studenti se upoznaju s praktičnim procesom znanstvenoistraživačkog rada, predmetom istraživanja i metodama. Analizirat će izvornu povijesnu građu i napisati znanstveni rad, primjenjujući maksimum metoda i poštujući sva načela pisanja znanstvenoga rada.

Metode: Predavanja, konzultacije / individualni rad, samostalni rad studenata: izrada jednog znanstvenog seminara koji obrađuje izvornu povijesnu građu (arhivsku ili slično). Budući da se u okviru predmeta studenti praktično obučavaju u radu s računalima, stoga se svi oblici nastave (predavanja, seminari i vježbe) održavaju po grupama u Informatičkoj učionici.

Obvezatna literatura: M. Gross, *Suvremena historiografija*, Zagreb, 2001; B. Petz, *Osnove statističke metode za nematematičare*, Zagreb, 1981; M. Žugaj, *Metodologija znanstvenoistraživačkog rada*, Varaždin, 1997; M. Vujević, *Uvođenje u znanstveni rad: u području društvenih znanosti*, Zagreb, 2002., 6. dopunjeno izd. (studenti mogu koristiti i neki sličan zamjenski udžbenik, uz odobrenje predmetnog nastavnika); S. Puljiz, *Memento hrvatskog jezika: bit hrvatskog pravopisa*, Split, 2003; Idem, *Memento hrvatskog jezika: bit hrvatske gramatike*, Split, 2001.

Dopunska literatura: J. Habraken, *Vodič kroz Microsoft Access 2002*, Zagreb, 2002. Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča i drugu dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

3.2.3. Izborni predmeti na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti

Na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti student za prvi semestar sam bira sve izborne predmete. Za ostale semestre u konzultaciji s mentorom svojeg diplomskog rada bira prikladne izborne predmete s obzirom na ono što želi specijalizirati, i što će mu najviše koristiti tijekom znanstvenog istraživanja na diplomskoj temi.

Opći zajednički elementi opisa izbornih predmeta diplomskoga jednopredmetnog studija analogni su istim takvim elementima definiranim za obvezatne predmete (ad 3.2.2. ovoga Programa)

Prof. dr. sc. Mladen Ančić

Mediteran u ranom srednjem vijeku

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni + usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Oblikovanje spoznaje kod studenata o važnosti prirodnoga okruženja u povijesnim procesima i mijenama te o međusobnome utjecaju političkih, društvenih i gospodarskih procesa.

Kratki sadržaj: Mediteranski svijet nakon prestanka prakse biranja cara na zapadu; arapska ekspanzija; "Pirenneova teza"; historiografija 20. stoljeća o toj tezi.

Obvezatna literatura: R. Hodges - D. Whitehouse, *Mohammed, Charlemagne and the Origins of Europe*, London, 1989; R. McCormick, *Origins of European Economy*, Cambridge, 2003; H. Pirenne, *Karlo Veliki i Muhamed*, Zagreb, 2005.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Prof. dr. sc. Mladen Ančić

Bizantska zajednica naroda

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni + usmeni ispit

5 ECTS bodova

Cilj: Upoznavanje studenata sa svijetom Istočnorimskoga Carstva, njegovim unutarnjim transformacijama i razvojem onoga što se od 7. stoljeća nadalje naziva Bizantskim Carstvom; kroz razmatranje utjecaja toga Carstva na države što su se oblikovale na njegovim rubovima, stvara se podloga za razumijevanje procesa u kojem je nastala posebna "bizantska civilizacija".

Kratki sadržaj: Razlike između istočnoga i zapadnog dijela Rimskoga Carstva od početka 6. stoljeća; doba transformacija u 7. stoljeću; novi državni organizmi na granicama Carstva; "bizantska civilizacija".

Obvezatna literatura: D. Obolenski, *Vizantijski Komonvelt*, Beograd, 1990; E. Arveler, *Politička ideologija Vizantijskog Carstva*, Beograd, 1988.

Dopunska literatura: L. Neville, *Authority in Byzantine Provincial Society, 950-1100*, Cambridge, 2004; G. Ostrogorski, *Povijest Bizanta*, Zagreb, 2005.

Prof. dr. sc. Mladen Ančić

Venecija na Jadranu do 1000. godine

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni + usmeni ispit

5 ECTS bodova

Cilj: Kroz prikaz razvoja Venecije u najranijem razdoblju kod studenata se oblikuje svijest o povezanosti nacionalne povijesti s političkim, društvenim i gospodarskim procesima u širem okruženju.

Kratki sadržaj: Naseljavanje mletačkih laguna; odnos s Bizantom do početka 9. stoljeća; utjecaj prodora Karla Velikog do Jadrana krajem 8. i početkom 9. stoljeća; sukobi s Hrvatima i Arapima; pohod Petra II. Orseola 1000. godine.

Obvezatna literatura: I. Goldstein, *Hrvatski rani srednji vijek*, Zagreb, 1995; G. Orthali - G. Cracco - G. Cozzi - M. Knapton, *Povijest Venecije I*, Zagreb, 2007; F. Šišić, *Povijest Hrvata u doba narodnih vladara*, Zagreb, 1925.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Prof. dr. sc. Mladen Ančić

Vjerske predodžbe u razvijenom srednjem vijeku

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni + usmeni ispit

5 ECTS bodova

Cilj: Kroz pregled shvaćanja o zagrobnom životu te uvid u način kako se Crkva borila s heretičkim pokretima, razviti kod studenata svijest o oblicima kulture i načinu na koji se ona ukorjenjuje u društveni kontekst.

Kratki sadržaj: Kristijanizacija srednjovjekovne pučke kulture; predodžbe o zagrobnom životu; "nastanak čistilišta"; iskorjenjivanje hereze na jugu Francuske i tihi otpor običnoga puka.

Obvezatna literatura: Ž. Le Gof, *Nastanak čistilišta*, Sremski Karlovci - Novi Sad, 1992; A. Gurevič, *Problemi narodne kulture u srednjem veku*, Beograd, 1988; E. Le Roa Ladiri, *Montaju, oksitansko selo od 1294. do 1324.*, Sremski Karlovci - Novi Sad, 1991.

Dopunska literatura: Svakom studentu se sastavlja lista za čitanje iz brojne druge literature, koja uključuje memoaristiku i izvornu građu.

Prof. dr. sc. Mladen Ančić

Otomansko širenje na europskom tlu do 1593. godine

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni + usmeni ispit

5 ECTS bodova

Cilj: Kroz pregled teritorijalnoga širenja Otomanskoga Carstva na europskom tlu stvara se kod studenta predodžba o tomu kako se zbivanja iz domene nacionalne povijesti povezuju sa širim europskim i svjetskim gibanjima.

Kratki sadržaj: Stvaranje prvih europskih baza sultanove vlasti sredinom 14. stoljeća, način na koji se u prvoj fazi reguliraju odnosi s postojećim političkim tvorbama. Širenje sultanove vlasti do pada Konstantinopola 1453. godine i značenje toga događaja. Uspjesi Matije Korvina i strukturalna kriza koju oni izazivaju. Posljedice Korvinove smrti, Krbavska bitka i „stogodišnji rat“ na rubovima glavnog pravca otomanskoga proboja. Preokret u odnosu snaga na kraju 16. stoljeća.

Obvezatna literatura: H. Inalçik, *Osmansko carstvo*, Zagreb, 2005; J. Matuz, *Osmansko carstvo*, Zagreb, 1992.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Docent dr. sc. Siniša Bilić-Dujmušić

Rimska ekspanzija i Delmati

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit

5 ECTS bodova

Cilj: Promatra se razvoj sukoba između Rima i njihovih najtvrdih protivnika na suprotnoj strani Jadrana, Delmata, sve do njihovog potpunog vojnog slamanja i integriranja u imperij. Kako su Delmati jedan od do sada najslabije proučenih naroda Ilirika, studenti će biti poticani na raspravu o znanstvenim teorijama i donošenje vlastitih zaključaka na osnovu poznatog arheološkog materijala i podataka iz izvora.

Kratki sadržaj: Interdisciplinarnim pristupom i korištenjem suvremenih metoda rekonstrukcije ratne povijesti, tijekom nastave i pri izradi studentskih seminara nastojat će se potaknuti svježiji pristup temama: (1) interpretacija podataka u izvorima, (2) organizacija delmatske zajednice, njena ekspanzija i teritorij, (3) interpretacija arheoloških nalaza vojne prirode (naoružanje, fortifikacije i sl.), (4) uvjeti ratovanja na delmatskom terenu u okviru općih svojstava antičkog vojnog nastupa, (5) rekonstrukcija vojnih operacija koje su Rimljani vodili protiv Delmata, a posebno Oktavijanove kampanje 34./33. pr. Kr. koja predstavlja začetak sustavnog osvajanja ovog prostora. Ovako usmjeravana rasprava trebala bi rezultirati zaključcima o povijesti delmatsko-rimskog sukoba, te organizaciji i razvoju delmatskog društva i njihove vojske.

Obvezatna literatura: S. Čače, Ime Dalmacije u 2. i 1. st. prije Krista, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 40 (27), Zadar, 2003; M. Gwin Morgan, "Lucius Cotta and Metellus" Roman Campaigns in Illyria During the late Second Century, *Athenaeum*, 49, Pavia, 1971; G. Marasco, Appiano e il proconsolato di P. Vatinio in Illiria (45-43 a. C.), *Chiron*, 25, München, 1995; Idem, Aulo Gabinio e l'Iliria al tempo di Cesare, *Latomus*, 56/2, Bruxelles, 1997; M. Šašel Kos, Octavian's Campaigns (35-33 BC) in Southern Illyricum, *L'Illyrie méridionale et l'Émpire dans l'Antiquité* - III, Actes du IIIe colloque international de Chantilly (16-19 Octobre 1996), Paris, 1999.

Dopunska literatura: S. Čače, Prilozi proučavanju političkog uređenja naroda sjeverozapadnog Ilirika, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 18 (8), Zadar, 1979; Idem, Dalmatica Straboniana (Strabon, *Geogr.* 7, 5, 5), *Diadora*, 16-17, Zadar, 1995; S. Josifović, Oktavijanovo ratovanje u Iliriku, *Živa antika*, 6/1, Skopje, 1956; R. Syme, *The Roman Revolution*, Oxford, 1960; M. Zaninović, Ilirsko pleme Delmati, *Godišnjak Centra za balkanološka ispitivanja*, 2, Sarajevo, 1966; Idem, Ilirsko pleme Delmati II, *Godišnjak Centra za balkanološka ispitivanja*, 3, Sarajevo, 1967.

Docent dr. sc. Siniša Bilić-Dujmušić

Grčka vojska

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit

5 ECTS bodova

Cilj: Prezentira se vođenje rata u grčkom polisu, makedonskoj državi i helenističkim monarhijama, što uključuje tehničke aspekte (logistika, obavještajna služba, strategija, pomorsko ratovanje, naoružanje i oprema), ali i proučavanje literarnih i umjetničkih interpretacija rata, te njegovih društvenih i psiholoških aspekata. Od polaznika se ne traži nikakvo prethodno znanje o vojnoj vještini, ali je nužno predznanje o grčkoj i rimskoj povijesti. Konkretni ciljevi predmeta su: razumijevanje povijesnog konteksta antičkog ratovanja, uloge rata u antičkom društvu, antičkog stava prema ratu i nasilju, pa shvaćanje tehničkih aspekata naoružanja i taktike, mogućnost analiziranja strateških i taktičkih postupaka u pojedinim bitkama i operacijama, te navikavanje studenata na ispravan pristup antičkim izvorima i interpretaciju njihovih podataka.

Kratki sadržaj: Nakon što se studente upozna s temeljnom terminologijom, metodologijom i čitanjem karata, obrađuje se tematika: Trojanski rat, vojna demokracija i željoznodobni ustroj društva, falanga i pomoćni dijelovi vojske, taktika falange, grčko-perzijski ratovi, karakteristike vojne organizacije pojedinih polisa i vojnih saveza, Peloponeski rat, Epaminonda i tebanska dominacija, Filip II. i makedonska falanga, Aleksandar Veliki, ratovi dijadoha i epigona, pomorsko ratovanje u grčko doba, promjene pomorske taktike u helenizmu.

Obvezatna literatura: V. D. Hanson, *The Western Way of War: Infantry Battle in Classical Greece*, Oxford, 1989; Idem, *Warfare and Agriculture in Classical Greece*, London, 1998; D. Kagan, *The Peloponnesian War*, London, 2003; Ph. de Souza - W. Heckel - L. Llewellyn-Jones, *The Greeks at War from Athens to Alexander*, Oxford, 2004; B. Strauss, *The Battle of Salamis*, New York, 2004.

Dopunska literatura: F. E. Adcock, *The Greek and Macedonian Art of War*, Los Angeles, 1957; P. Bose, *Alexander the Great's Art of Strategy*, London, 2004; E. Bradford, *Thermopylae: The Battle for the West*, Da Capo Press, 1993; R. Bradley, *The Passage of Arms*, Oxford, 1998; L. Casson, *The Ancient Mariners*, Princeton, 1991; J. K. Davies, *Democracy and Classical Greece*, London, 1993; V. D. Hanson, *The Other Greeks*, Berkley, 1999; M. Healy, *Qadesh 1300BC: Clash of the Warrior Kings*, Osprey Campaign Series, Number 22, Oxford, 1993; J. W. Humphrey - J. Oleson - A. N. Sherwood, *Greek and Roman Tehnology*, London, 2002; A. Mayor, *Greek Fire, Poisons & Scorpion Bombs*, Woodstock, 2003; W. L. Rodgers, *Greek and Roman Naval Warfare*, Annapolis, 1964; *Warfare in Ancient Greece*, 1986; *Warfare in the Classical World*, 1980.

Docent dr. sc. Siniša Bilić-Dujmušić

Rimska vojska

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Upoznavanje s modernim metodama izučavanja antičke ratne povijesti i njihovim rezultatima. Pregled razvoja rimske vojne sile od kraljevstva do kasne antike s naglaskom na vremenu kraja republike i ranog principata.

Kratki sadržaj: U ovom se predmetu obrađuje razdoblje rimske republike i carstva: rana rimska vojska i ratovi, vojska rimske republike, prvi punski rat, pouke koje donosi Hanibal, ustroj i vojna reforma Gaja Marija, era građanskih ratova, organizacija vojske carstva, profesionalna vojska - legije i auxilija, strategija obrane od Julio-Klaudijevaca do Severa, rimsko brodovlje i pomorska bitka, opsada, kriza carstva i stvaranje obrane po dubini, dolazak Huna - laka konjica protiv teškog pješništva, Hollywood i rekonstrukcija rimskih bitaka.

Obvezatna literatura: H. Elton, *Warfare in Roman Europe AD 350-425*, Oxford, 1996; A. K. Goldsworthy, *The Complete Roman Army*, London, 2003; Idem, *The Roman Army at War*, Oxford, 1966; E. N. Luttwak, *The Grand Strategy of the Roman Empire: From the First Century A. D. to the Third*, Baltimore, 1990; P. Matyszak, *The Enemies of Rome*, London, 2004; P. Southern - K. R. Dixon, *The Late Roman Army*, London, 1996.

Dopunska literatura: N. J. E. Austin - N. B. Rankov, *Exploratio*, London - New York, 1998; K. R. Dixon - P. Southern, *The Roman Cavalry*, London, 1997; C. M. Gilliver, *The Roman Art of War*, Charleston, 1999; A. K. Goldsworthy, *In the name of Rome*, London 2003; L. Keppie, *The Making of the Roman Army from Republic to Empire*, London, 1998; B. H. Liddell Hart, *Scipio Africanus*, London, 1926; H. M. D. Parker, *The Roman Legions*, Chicago, 1985; M. Reddé, *L'Armée Romaine en Gaule*, Paris, 1996; W. L. Rodgers, *Greek and Roman Naval Warfare*, Annapolis, 1964; A. Santosuosso, *Storming the Heavens*, London, 2004; C. G. Starr, *The Roman Imperial Navy 31 B.C. - A. D. 324*, Chicago, 1993; G. Webster, *The Roman Imperial Army*, London, 1994; *War and Society in the Roman World* (J. Rich - G. Shipley, eds.), London - New York, 1993.

Docent dr. sc. Siniša Bilić-Dujmušić

Bellum civile

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Studente detaljnije upoznati s političkim i društvenim procesima koji su doveli do izbijanja građanskog rata između Cezara i Pompeja, te razvoja ratnih operacija i zbivanja do ubojstva Cezara - s posebnim naglaskom na događaje i utjecaje na prostor Ilirika. Upozoriti ih da su naše spoznaje o tom povijesnom procesu utemeljene na usporednom izučavanju podataka iz izvora i znanstvenih interpretacija.

Kratki sadržaj: Predmet obuhvaća: (1) *Povijesne okolnosti*. Osnove uređenja i funkcioniranja rimske republike. Vojna reforma Gaja Marija i nastanak uvjeta koji su omogućili stvaranje privatnih vojski. Populari i Optimati, nastanak trijumvirata. (2) *Ratne operacije*. Prelazak Rubikona i osvajanje Italije. Masilija i Ilerda. Dirahij. Farsala. Aleksandrija. Afrička kampanja. Munda. (3) *Cezarova diktatura*. Zakonodavstvo. Planovi. Martovske Ide. (4) *Događaji u Iliriku*. Ilirik kao Cezarova provincija. Strateški raspored snaga. Bitka na Krku. Opsada Salone. Pomorske operacije Marka Oktavija. Operacije Kvinta Kornificija. Gabinijeva kampanja. Bitka kod Tauride. Vatinijeve aktivnosti u Iliriku. Utjecaj građanskog rata na stanovništvo Ilirika.

Obvezatna literatura: Izvori: Cezar, *Građanski rat; Aleksandrijski rat; Afrički rat; Hispanski rat*; Apijan, *Građanski ratovi*; Plutarh, *Usporedni životopisi*, i dr. Literatura: M. Gelzer, *Caesar, politician and statesman*, Harvard - Cambridge, 1997.

Dopunska literatura: S. Čače, Prilozi proučavanju političkog uređenja naroda sjeverozapadnog Ilirika, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 18 (8), Zadar, 1979; L. Ross-Taylor, *Party Politics in the Age of Caesar*, Berkley, 1949; *The Cambridge Ancient History*, IX, Cambridge, 1951.

Docent dr. sc. Ante Bralić

Ideološka misao u Hrvatskoj 1830.-1914.

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit

5 ECTS bodova

Cilj: Geneza, analiza i tipologija ideologija u Hrvatskoj od 1830.-tih godina do početka Prvoga svjetskog rata. Posebna pozornost bit će posvećena programatskim spisima glavnih začetnika pojedinih ideologija i njihovih sljedbenika. Za vrijeme seminara sa studentima će se obrađivati odabrani programatski spisi, s posebnim nastojanjem oko njihove kritičke interpretacije i evaluacije.

Kratki sadržaj: Hrvatsko "dugo" 19. stoljeće: izazovi, prepreke, postignuća. Ilirizam i kroatizam u civilnoj Hrvatskoj i Slavoniji. Predožujski ilirizam u Dalmaciji. Pravaštvo: Ante Starčević i Eugen Kvaternik. Jugoslavizam: Josip Juraj Strossmayer i Franjo Rački. Hrvatska nacionalna ideologija preporodnog pokreta u Dalmaciji. Slavodalmatinstvo. Pravaštvo u Dalmaciji i Istri. Ideološka misao Srba u Hrvatskoj. Dubrovačko "slovinstvo". Socijaldemokratska ideologija u Hrvatskoj. Ideološki temelji Hrvatsko-srpske koalicije i "Nacionalističke omladine". Ideologija seljačkog pokreta braće Radić.

Obvezatna literatura: S. Božić, *Politička misao Srba u Dalmaciji*, Beograd, 2001²; M. Diklić, *Pravaštvo u Dalmaciji do kraja Prvoga svjetskog rata*, Zadar, 1998; M. Gross, *Izorno pravaštvo*, Zagreb, 2000; P. Korunić, *Jugoslavizam i federalizam u hrvatskom nacionalnom preporodu 1835.-1875.*, Zagreb, 1989; N. Stančić, *Hrvatska nacionalna ideologija preporodnog pokreta u Dalmaciji (Mihovil Pavlinović i njegov krug do 1869.)*, Zagreb, 1980; J. Vrandečić, *Dalmatinski autonomistički pokret u XIX. stoljeću*, Zagreb, 2002.

Dopunska literatura: T. Cipek - J. Vrandečić (ur.), *Hrestomatija liberalnih ideja u Hrvatskoj*, Zagreb, 2004; M. Gross, *Vijek i djelovanje Franje Račkoga*, Zagreb, 2004; I. Perić, *Hrvatska državotvorna misao u XIX. i XX. stoljeću*, Zagreb, 2002; S. Matković, *Čista stranka prava 1895.-1905.*, Zagreb, 2001.

Docent dr. sc. Ante Bralić

Povijest iseljene Hrvatske

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit

5 ECTS bodova

Cilj: Sustavno obraditi fenomen hrvatskog iseljavanja i iseljništva od 16. do pod konac 20. stoljeća, s posebnim naglaskom na razdoblje od konca 18. do početka 20. stoljeća. Polazeći od povijesnih okolnosti relevantnih za hrvatski narod tijekom spomenutih stoljeća, želi se uspostaviti uzročno-posljedična veza onih procesa koji stoje u korijenu ovog fenomena te ga zatim sustavno sagledati i izložiti kako u pojedinim njegovim dijelovima tako i u njegovoj cjelini. Pojedina izabrana pitanja studenti će obrađivati u svojim seminarima.

Kratki sadržaj: Migracija kao povijesni fenomen i kao povijesna tema. Uzroci i uvjeti prvih velikih iseljavanja Hrvata. Hrvati u Austriji. Hrvati u Mađarskoj, Moravskoj i Češkoj. Hrvati u Slovačkoj i Sloveniji. Hrvati u Jugoistočnoj Europi. Hrvati na Apeninskom poluotoku. Prve veze Hrvata s Amerikom. Počeci i razlozi useljavanja Hrvata u SAD. Useljavanje Hrvata u SAD od 1880. do 1900. Uzroci i tijek hrvatskog useljavanja u Kanadu. Hrvatska bratska zajednica. Hrvatski iseljenici u zemljama Južne Amerike, posebice u Argentini i Čileu. Prve hrvatske kolonije u Australiji i Novom Zelandu. Gospodarske prilike i zanimanja hrvatskih iseljenika u Australiji i Novom Zelandu. Hrvatski iseljenici na afričkom kontinentu. Integracijski procesi domovinske i iseljene Hrvatske.

Obvezatna literatura: I. Čizmić - J. Jurčević et al., *Iseljena Hrvatska*, Zagreb, 2005; V. Holjevac, *Hrvati izvan Domovine*, Zagreb, 1967; K. Kučerova, *Hrvati u Srednjoj Europi*, Zagreb, 1998.

Dopunska literatura: Lj. Antić, *Hrvati u Južnoj Americi do 1914.*, Zagreb, 1991; Idem, *Hrvati i Amerika*, Zagreb, 2002; B. Banović, *Regionalno podrijetlo i način doseljavanja Hrvata u Novi Zeland*, Zagreb, 1998; I. Čizmić, *Povijest Hrvatske bratske zajednice*, Zagreb, 1994; I. Kampuš (ur.), *Povijest i kultura gradišćanskih Hrvata*, Zagreb, 1995; S. Krpan, *Hrvati u Rekašu kraj Temišvara*, Zagreb, 1990; T. A. Mursalo, *Hrvati na jugu Afrike*, Zagreb, 2003; D. Pavličević, *Moravski Hrvati. Povijest, život, kultura*, Zagreb, 1994; A. Sekulić, *Bački Bunjevci i Šokci*, Zagreb, 1990; V. Šakić - J. Jurčević - M. Sopta (ur.), *Budućnost iseljene Hrvatske*, Zagreb, 1998.

Docent dr. sc. Ante Bralić

Bosna i Hercegovina pod osmanskom vlašću

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit

5 ECTS bodova

Cilj: Prikazati nove procese - etničke i vjerske promjene - koji su se dogodili u Bosni i Hercegovini nakon osmanskog osvajanja. Objasniti probleme u društvenom formiranju - problem paralelnih društava i njihovi susreti.

Kratki sadržaj: Bosanska država pred osmansko osvajanje, problem "krstjana". Osmansko osvajanje Bosne, formiranje Bosanskog pašaluka, uloga kapetanija i ajana, formiranje bosanskog feudalnog plemstva. Kriza državne vlasti, protuosmanlijski ratovi i Bosna i Hercegovina. Promjene etničkog i konfesionalnog sastava stanovništva, odnosi između vjerskih zajednica, konfesionalizam i etnicitet. Bosna i Hercegovina i Dubrovnik. Reforme u Osmanskom Carstvu i Bosna i Hercegovina - otpori - buna Husein bega Gradaševića i nasilno provođenje - Omer paša Latas. Hercegovački i bosanski ustanak 1875.-1878. i Berlinski kongres.

Obvezatna literatura: S. Džaja, *Konfesionalnost i nacionalnost u Bosni i Hercegovini. Predemancipacijski period 1463-1804*, Sarajevo, 1992; M. Ekmečić, *Ustanak u Bosni 1875-1878*, Sarajevo, 1960; A. Sućeska, *Ajani - prilog proučavanju lokalnih vlasti u našim zemljama za vrijeme Turaka*, Sarajevo, 1965; H. Šabanović, *Bosanski pašaluk*, Sarajevo, 1959; G. Šljivo, *Omer-paša Latas u Bosni i Hercegovini 1850-1852*, Sarajevo, 1977.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Docent dr. sc. Ante Bralić

Bosna i Hercegovina pod austrougarskom upravom

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit

5 ECTS bodova

Cilj: Objasniti neuspjeh "bosanskog unitarizma" i odnose između triju etničkih zajednica. Problemi definiranja hrvatske nacionalne ideologije na bosanskom prostoru.

Kratki sadržaj: Organizacija austrougarske uprave u Bosni i Hercegovini, ministar zajedničkih financija i zemaljska vlada. Politika Benjamina Kallaya - pokušaj sprječavanja nacionalnog razvoja bosansko-hercegovačkih naroda. Modernizacijski procesi - razvitak prometnica i školstva. Neriješeno agrarno pitanje i međunacionalni sukobi. Otpori austrougarskoj upravi - autonomni pokreti bosansko-hercegovačkih Srba i muslimana. Aneksija Bosne i Hercegovine 1908. - Aneksijska kriza. Zemaljski statuti i pseudoparlamentarizam. Josip Stadler i unutarhrvatski sukobi. Prvi svjetski rat i Bosna i Hercegovina.

Obvezatna literatura: Z. Grijak, *Politička djelatnost vrhbosanskog nadbiskupa Josipa Stadlera*, Zagreb, 2001; T. Kraljačić, *Kalajev režim u Bosni i Hercegovini (1882-1903)*, Sarajevo, 1987; B. Madžar, *Pokret Srba Bosne i Hercegovine za vjersko-prosvjetnu autonomiju*, Sarajevo, 1982; F. Marić, *Hrvati-katolici u Bosni i Hercegovini između 1463-1996. godine*, Zagreb, 1998; N. Šehić, *Autonomni pokret muslimana za vrijeme austrougarske uprave u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1980.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Docent dr. sc. Ante Bralić

Povijest Italije 1797.-1918. god.

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Predmet nastoji dotaknuti osnovna pitanja povijesti Italije u 19. stoljeću s posebnim naglaskom na proces izgradnje nacionalne države. Od studenata se očekuje usvajanje spoznaja o osnovnim političkim, kulturnim i društvenim fenomenima i njihova usporedba s hrvatskom situacijom.

Kratki sadržaj: Razdoblje Napoleona 1796.-1815. Restauracija 1815.-1820. Revolucionarni pokušaji 1820.-1832. Razdoblje iščekivanja 1832.-1848. Društvo i ekonomija. Prvi rat za talijansko ujedinjenje 1848.-1849. Vittorio Emmanuele, Cavour, Mazzini i Garibaldi. Drugi rat za talijansko ujedinjenje 1859. Akvizicija Lombardije, Toskane, Romanje i Vojvodstva. Garibaldijev pohod na Siciliju 1860. Ujedinjenje Italije. Italija poslije Cavoura. Južno pitanje. Treći rat za talijansko ujedinjenje 1866. Rimski problem i sukob s Katoličkom crkvom. Stvaranje nacije. Emigracija i iredentizam. Politika transformizma. Socijalno pitanje i podijeljeno društvo. Predratna modernizacija i industrijalizacija.

Obvezatna literatura: D. Mack Smith, *The Making of Italy 1796-1866*, New York, 1988; G. Procacci, *Povijest Talijana*, Zagreb, 1996.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Prof. dr. sc. Slobodan Čače

Plinijev Ilirik

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Upoznavanje s aktualnim stanjem proučavanja Plinijeva opisa Ilirika (*Naturalis historia*, III. knjiga, s posebnim obzirom na odjeljke 127-131, 139-144 i 150-152), imajući u vidu da se radi o najvrjednijem izvoru za ranije rimsko razdoblje kojeg sadrži antička književnost. Opći cilj je stjecanje iskustva u radu s izvorima.

Kratki sadržaj: Gaj Plinije Sekund, osoba i autor. Osobine Plinijeva djela i napose njegove geografije: rukopisna predaja, uređenje, sadržaj, jezik. Glavni doprinosi i kontroverze oko identifikacije Plinijevih vrela i interpretacije. Upoznavanje s opisom Ilirika. Obrada izabranih tema: Histrija, Liburnija, Dalmacija, problem *oppida civium Romanorum*, korištenje 'provincijskih statistika' i njihova interpretacija. Sučeljavanje rezultata različitih analiza s literarnom, natpisnom i arheološkom evidencijom.

Obvezatna literatura: S. Čače, Broj liburnskih općina i vjerodostojnost Plinija (Nat. hist. 3, 130; 139-141), *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 32, Zadar, 1993., 1-36; Idem, Plinije kao izvor za povijest srednje Dalmacije do druge polovice 1. st. po Kr., *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*. Supplement, br. 1, Rijeka, 2001., 91-104; M. Križman, *Antička svjedočanstva o Istri* (2. prer. i dop. izd.), Povijest Istre, Pula, 1997; *Plinije Stariji, Zemljopis starog svijeta. Naturalis historia III, IV, V i VI knjiga*, Preveo i bilješkama

popratio Uroš Pasini, Split, 2004. Studenti će dobiti posebne materijale s kritičkim izdanjima i prijevodom Plinijeva teksta.

Dopunska literatura: G. Alföldy, *Bevölkerung und Gesellschaft der Römischen Provinz Dalmatien*, Budapest, 1965; M. Suić, *Antički grad na istočnom Jadranu*, Zagreb, 1976; J. J. Wilkes, *Dalmatia*, London 1969. Studenti će dobiti posebne tekstove koje će obraditi.

Prof. dr. sc. Slobodan Čače

Političko uređenje naroda sjeverozapadnog Ilirika

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Upoznavanje s problemima proučavanja predrimskih društava na hrvatskom povijesnom prostoru: izvori, metode, korištenje raznorodnih evidencija, poredbena istraživanja.

Kratki sadržaj: Historijat proučavanja. Suvremene teze o europskim društvima na rubovima antičkog svijeta. Pregled raspoloživih izvora za poznavanje predrimskih društava sjeverozapadnog Ilirika i njihova političkog aspekta. Podaci u antičkim narativnim i geografskim vrelima, arheološka evidencija i studije (s posebnim obzirom na sustave naseljavanja i korištenja teritorija), ostala građa. Podrobnije analize za pojedine etnije: Histri, Japodi, Liburni, Delmati.

Obvezatna literatura: S. Čače, Prilozi proučavanju političkog uređenja naroda sjeverozapadnog Ilirika, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 18, Zadar, 1979., 43-125. Odabrani dijelovi: G. Alföldy, *Bevölkerung und Gesellschaft der Römischen Provinz Dalmatien*, Budapest 1965; M. Suić, *Antički grad na istočnom Jadranu*, Zagreb 1976; J. J. Wilkes, *Dalmatia*, London 1969; M. Zaninović, *Ilirsko pleme Delmati*, Šibenik 2007; B. Olujić, *Povijest Japoda. Pristup*, Zagreb, 2007.

Dopunska literatura: Studenti će dobiti posebne tekstove koje će obraditi.

Prof. dr. sc. Slobodan Čače

Ilirik u Strabonovoj Geografiji

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Upoznavanje s aktualnim stanjem proučavanja podataka o Iliriku koje donosi Strabon u svojoj Geografiji. Opći cilj je stjecanje iskustva u radu s izvorima.

Kratki sadržaj: Strabon, povjesničar i geograf Augustova doba, kulturom i osjećajem Grk i lojalni građanin Rimskog Carstva. Uvid u rukopisnu predaju, ustroj i sadržaj Geografije. Pregled Strabonovih podataka o Iliriku. Sustavna obrada opisa u sklopu VII. knjige. Analiza užih cjelina: Strabonovi izvori, interpretacije, važnost pojedinih vijesti. Strabonova Geografija u kontekstu grčke geografske književnosti.

Obvezatna literatura: S. Čače, *Dalmatica Straboniana* (Strabon, *Geogr.* 7, 5, 5), *Diadora*, 16-17, Zadar, 1995., 101-134; M. Križman, *Antička svjedočanstva o Istri* (2. prer. i dop. izd.), Pula, 1997. Studenti će dobiti posebne materijale s kritičkim izdanjima i prijevodom Strabonova teksta.

Dopunska literatura: R. Katičić, *Illyricum mythologicum*, Zagreb, 1995; M. Suić, *Antički grad na istočnom Jadranu*, Zagreb, 1976; J. J. Wilkes, *Dalmatia*, London, 1969. Studenti će dobiti posebne tekstove koje će obraditi.

Prof. dr. sc. Slobodan Čače

Rimska dominacija u Iliriku 168.-35. g . pr. Kr.

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Ispitivanje rimskih interesa u Iliriku od vremena Trećeg ilirskog rata u svjetlu suvremenih spoznaja. Proučavaju se tragovi promjena u naravi tih interesa, s osobitim naglaskom na rastuće značenje gospodarskih aspekata, kretanja ljudi, trgovačkih putova, kolanja novca i dr. u povezanosti s grčkim zajednicama na Jadranu i u kontekstu preobrazbi domorodačkih društava.

Kratki sadržaj: Obrađuju se teme: (1) Izvori. (2) Kronologija i okvirna periodizacija; arheološka evidencija. (3) III. ilirski rat i njegove neposredne posljedice. (4) Etnije i politije Ilirika u 2/1. st. pr. Kr. (5) Rimska politika u Iliriku do početka 1. st. pr. Kr. (6) Italsko-rimska poslovna ekspanzija s obzirom na Jadran i Ilirik. (7) Helenski i helenistički centri i područja pod rimskom zaštitom. (8) Ilirik između 78. i 58. g. pr. Kr. te u vrijeme Cezara i nakon njega. (9) Doseljavanje Rimljana, mjesta naseljavanja, organizacija i uloga.

Obvezatna literatura: Odabrani dijelovi: S. Čače, Rim, Liburnija i istočni Jadran u 2. st. pr. n. e., *Diadora*, 13, Zadar 1991., 55-76; Idem, Prilozi povijesti Liburnije u 1. stoljeću prije Krista, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU*, 35, Zadar 1993., 1-35; M. Šašel Kos, *Zgodovinska podoba prostora med Akvilejo, Jadranom in Sirmijem pri Kasiju Dionu in Herodijanu - A Historical Outline of the Region between Aquileia, the Adriatic, and Sirmium in Cassius Dio and Herodian*, Ljubljana, 1986; Idem, *Appian and Illyricum*, Situla, 43, Ljubljana, 2005; J. J. Wilkes, *Dalmatia*, London, 1969.

Dopunska literatura: P. Cabanes, *Iliri od Bardileja do Gencija*, Zagreb, 2002; D. Rendić-Miočević, *Iliri i antički svijet*, Split, 1989; M. Suić, *Zadar u starom vijeku* (Prošlost Zadra I), Zadar, 1981; M. Šegvić - I. Mirnik (ur.), *Illyrica Antiqua*. Ob honorem D. Rendić-Miočević. Radovi s međunarodnog skupa o problemima antičke arheologije, Zagreb, 2005. Studenti će dobiti posebne tekstove koje će obraditi.

Prof. dr. sc. Slobodan Čače - Lucijana Šešelj, prof.

Grčko 4. st. pr. Kr.

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: U prvom planu su politička i vojna povijest 4. st. pr. Kr. do dolaska Aleksandra Makedonskog na vlast. Poseban naglasak će biti stavljen na povijesne procese koji su doveli do uspona Sirakuze, Tebe i Makedonije, te antičke izvore koji se bave ovom problematikom.

Kratki sadržaj: 1) Dionizije I. i stvaranje sirakuškog imperija. Sirakuza - vojna utvrda. Dionizije II. Dion. Platonova država. Timoleont. 2) Politička situacija u Grčkoj nakon kraljevskog mira. Uspon Tebe. Pelopida i Epaminonda. 3) Uspon Makedonije i Filip II. Filipova grčka politika. Demosten. Filipova smrt. Vergina.

Obvezatna literatura: Odabrana poglavlja iz *The Cambridge Ancient History*, 1953. i 2001.

Dopunska literatura: N. G. L. Hammond, *Philip of Macedon*, London, 1994; Idem, *The Macedonian State, The Origins, Institutions and History*, London, 1994. Sukladno seminarskim temama nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Prof. dr. sc. Slobodan Čače - Lucijana Šešelj, prof.

Aleksandar Makedonski

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Kroz analizu podataka iz povijesnih i epigrafskih izvora upoznati studente s političkim i vojnim djelovanjem Aleksandra Makedonskog.

Kratki sadržaj: Izvori. Dolazak Aleksandra na vlast i politička situacija u Grčkoj. Politička i vojna situacija u Perziji. Osvajanje Perzije. Bitka kod Issa. Opsada Tira. Osvajanje Egipta. Aleksandrija i politika osnivanja gradova. Osvajanje Dalekog istoka. Povratak u Babilon. Aleksandrovo nasljeđe.

Obvezatna literatura: Arijan, *Aleksandrova vojna (Anabaza)*, Zagreb, 1952; Alexander the Great Part 1: The events of the reign; Alexander the Great Part 2: Greece and the conquered territories, u: *The Cambridge Ancient History*, Cambridge, 2001.

Dopunska literatura: P. Cartledge, *Alexander the Great*, London, 2004; P. Bose, *Alexander the Great, Art of Strategy*, London, 2004.

Prof. dr. sc. Slobodan Čače - Lucijana Šešelj, prof.

Helenizam na Jadranu

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Upoznavanje studenata s problemima i novim znanstvenim spoznajama na prostoru Jadrana u doba helenizma. Geografske karakteristike, pomorske rute, navigacija. Upoznavanje s antičkim književnim i epigrafskim izvorima koji se odnose na ovo razdoblje. Helenistički arheološki materijal i problemi njegove interpretacije.

Kratki sadržaj: (1) Djelovanje Dionizija Sirakuškog i njegovih nasljednika. Kolonizacija Visa i Hvara. Političke prilike nakon Aleksandrove smrti i njihov utjecaj na području Jadrana. Ilirska država i uloga grčkih kolonija Apolonije i Epidamna na prilike na Jadranu. (2) Demetrije Hvarski. (3) Isejski dominij. Problemi helenističke ekonomije na Jadranu (gospodarstvo, trgovina, gusarstvo). Grčka obalna svetišta i njihova uloga. Diomedov kult na Jadranu u helenističko doba. Odnos Grka prema autohtonom stanovništvu i stupanj integriranosti domaćih zajednica u helenističku sredozemnu civilizaciju. (4) Dolazak Rimljana na Jadran. Odnos Grka i autohtonih zajednica istočnog Jadrana prema Rimljanima. Rimska dominacija na Jadranu i kraj helenizma.

Antički izvori: Odabrana poglavlja koja se odnose na konkretne teme. Postojeći prijevodi na hrvatski, srpski i engleski jezik. Npr. Pseudo Skilak itd.

Obvezatna literatura: *Grčki utjecaj na istočnoj obali Jadrana*, Split, 2002; *Greci in Adriatico*, 2, Hesperia, 18, Roma, 2004.

Dopunska literatura: P. Cabanes, *Iliri od Bardileja do Gencija*, Zagreb, 2002; S. Čače, Prilozi proučavanju političkog uređenja naroda sjeverozapadnog Ilirika, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 18 (8), Zadar, 1979, 43-125; Idem, Rim, Liburnija i istočni Jadran u 2. st. pr. n. e., *Diadora*, 13, Zadar, 1991, 55-73; Idem, Dalmatica Straboniana (Strabon, Geogr. 7, 5, 5), *Diadora*, 16-17, Zadar, 1995, 101-133; Idem, Promunturium Diomedis (Plin. Nat. his. 3, 141), *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 35 (22), Zadar, 1997, 21-44; P. M. Fraser, The Family Tombstones of Issa, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, 84, Split, 1991, 247-268; V. Gaffney et alii, Projekt jadranski otoci. Veze trgovina i kolonizacija 6000. pr. Kr. - 600 god., 1, Arheološka baština otoka Hvara, *BAR*, International Series, 660, Oxford, 1997; E. S. Gruen, *The hellenistic world and the coming of Rome*, I-II, London, 1984; R. Katičić, *Illyricum mythologicum*, Zagreb, 1995; B. Kirigin, The Greeks in Central Dalmatia: some new evidence, u: *Geek colonists and native populations*, Canberra - Oxford, 1990, 291-321; *Peljar I, Jadransko more - istočna obala*, Split, 1982; D. Rendić-Miočević, *Iliri i antički svijet*, Split, 1989; Z. Stančić et alii, Archaeological heritage of the island of Brač, Croatia, *BAR*, International series 803, Oxford, 1999; *The Cambridge Ancient History*, Cambridge, 1982.

Prof. dr. sc. Slobodan Čače - Lucijana Šešelj, prof.

Antički pomorci

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Današnje stanje arheološke i povijesne znanosti pruža daleko bolji uvid u poznavanje različitih aspekata antičkog pomorstva, od tehničkih detalja poput konstrukcije brodova i luka, tereta koji su prevoženi do života posade na brodovima, društvenog statusa pomoraca itd. Stoga je cilj upoznati studente s različitim aspektima života pomoraca preko antičkih književnih, epigrafičkih i arheoloških izvora. Naglasak će biti stavljen na grčku pomorsku tradiciju u klasičnom i helenističkom vremenu.

Kratki sadržaj: Pisani izvori o pomorstvu i pomorcima. Arheološka građa. Luke, rute, brodovi, sezona plovidbe. Brodovlasnici, trgovci i pomorci: Atena. Helenistička pomorska trgovina: Rodos. Društveni status pomoraca u antici. Pomorska svetišta. Gusarstvo kao poseban vid pomorstva.

Obvezatna literatura: L. Casson, *The Ancient Mariners*, Princeton - New Jersey, 1991; C. M. Reed, *Maritime Traders in the Ancient Greek World*, Cambridge, 2003; V. Gabrielsen, *The Naval Aristocracy of Hellenistic Rhodes*, Cambridge, 1997.

Dopunska literatura: L. Casson, *Ships and Seamanship in the Ancient World*, Princeton - New Jersey, 1971; Ph. de Souza, *Piracy in the Graeco-Roman World*, Cambridge, 1999; V. R. Grace, *Amphoras and the Ancient Wine Trade*, Princeton - New Jersey, 1979. A. J. Parker, *Ancient Shipwrecks of the Mediterranean & the Roman Provinces*, *BAR Inter. Ser.* 580, Oxford, 1992; R. W. M. Schumacher, *Three related sanctuaries of Poseidon: Geraistos, Kalaureia and Tainaron*, *Greek Sanctuaries*, London, 1993; H. A. Ormerod, *Piracy in the Ancient World*, Liverpool, 1924.

Docent dr. sc. Serđo Dokoza

Pomoćne povijesne znanosti I.

Predavanja sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Ukazivanje studentima na znanja potrebna da bi povjesničar došao do povijesne spoznaje, odnosno pregled zanatskog dijela povjesničarske struke.

Kratki sadržaj: *Pregled i svrha pomoćnih povijesnih znanosti.* Određenje pomoćne povijesne znanosti u odnosu na historiografiju s jedne i ostale srodne znanstvene grane s druge strane. Funkcija pomoćnih povijesnih znanosti u procesu stvaranja povijesne istine. Uloga pomoćnih povijesnih znanosti u postupku kritike izvora. Razvoj pomoćnih povijesnih znanosti u svijetu i u Hrvatskoj. Pregled tradicionalnih znanstvenih disciplina koje se ubrajaju u pomoćne povijesne znanosti.

Obvezna literatura: S. Antoljak, *Pomoćne istorijske nauke*, Kraljevo, 1971; J. Stipišić, *Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi*, Zagreb, 1985; V. Brajković, *Grbovi, grbovnice, rodoslovlja*, Zagreb, 1996; I. Banac, *Grbovi, biljezi identiteta*, Zagreb, 1991; V. Mošin, *Filigranologija kao pomoćna historijska nauka*, *Zbornik historijskog instituta JAZU*, 1, Zagreb, 1957. B. Zmajčić, *Heraldika, sfragistika, genealogija, veksilologija*, Zagreb, 1996; R. Bloch, *Latinska epigrafika*, Beograd, 1971; V. Delonga, *Latinski epigrafički spomenici u ranosrednjovjekovnoj Hrvatskoj*, Split, 1996; Z. Herkov, *Naše stare mjere i utezi*, Zagreb, 1985

Dopunska literatura: Sukladno izboru seminara, nastavnik preporuča literaturu svakom studentu posebno.

Docent dr. sc. Serđo Dokoza

Pomoćne povijesne znanosti II.

Predavanja sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Budući da se povijesni izvori temelje velikim dijelom na pisanoj građi, pokazati što je sve potrebno da bi se spoznala priroda i struktura određenog zapisa, te njena vrijednost kao povijesnog izvora.

Kratak sadržaj: *Diplomatika*. Definicija, predmet i opseg diplomatike. Povijesni pregled razvoja diplomatike. Definicija isprave i njena autentičnost. Karakteristike isprave (vanjska i unutrašnja). Glavni sudionici isprave. Tvorci dokumenta i njihova geneza. Javne i privatne isprave. Struktura dokumenta. Tradicija isprave. Povijesna i diplomatska kritika. Falsifikati i polufalsifikati. Egdotika. Razvoj egdotike u Hrvata. Pravila o izdavanju dokumenata.

Obvezna literatura: S. Antoljak, *Pomoćne istorijske nauke*, Kraljevo, 1971; J. Buturac, *Diplomatika*, Zagreb, 1968; J. Stipišić, *Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi*, Zagreb, 1985; M. Šufflay, *Dalmatinsko-hrvatska srednjovjekovna listina*, Zagreb, 2000.

Dopunska literatura: Sukladno izboru seminara, nastavnik preporuča literaturu svakom studentu posebno.

Docent dr. sc. Serđo Dokoza

Pomoćne povijesne znanosti III.

Predavanja sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Upućivanje studenata na znanja potrebna da bi se pisana vrela, kao najznačajniji dio povijesne građe, iz najrazličitijih vremenskih razdoblja rekognoscirao, odnosno pročitao.

Kratak sadržaj: *Paleografija*. Uvod u izučavanje paleografije. Materija rukopisa. Oblici rukopisa, sredstva za pisanje. Latinska paleografija. Klasifikacija i periodizacija latinskog pisma. Latinsko pismo u srednjem vijeku. Glagoljska i ćiriljska paleografija. Pregled razvoja paleografije u svijetu i kod Hrvata.

Obvezna literatura: S. Antoljak, *Pomoćne istorijske nauke*, Kraljevo, 1971; J. Stipišić, *Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi*, Zagreb, 1985; V. Novak, *Latinska paleografija*, Beograd, 1987; V. Štefanić, *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije*, I-II, Zagreb, 1969-1970. B. Zelić-Bučan, *Bosančica ili hrvatska ćirilica u srednjoj Dalmaciji*, Split, 2000.

Dopunska literatura: Sukladno izboru seminara, nastavnik preporuča literaturu svakom studentu posebno.

Docent dr. sc. Serđo Dokoza

Pomoćne povijesne znanosti IV.

Predavanja sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Upoznati studente s načinom, ustanovama i znanstvenom disciplinom koji se bave prikupljanjem i čuvanjem pisanih povijesnih vrela.

Kratak sadržaj: *Arhivistika*. Predmet i definicija arhivistike. Narav arhivskih zapisa. Oblikovanje arhivskih zapisa. Metode, teorija i praksa organiziranja arhivskih zapisa. Vrednovanje arhivskih zapisa. Čuvanje i zaštita arhivskih zapisa. Sređivanje arhivskih zapisa. Upotreba arhivskih dokumenata u moderne svrhe.

Obvezna literatura: L. Duranti, *Arhivski zapisi, teorija i praksa*, Zagreb, 2000; S. Antoljak, *Pomoćne istorijske nauke*, Kraljevo, 1971; *Priručnik iz arhivistike*, Zagreb, 1977; B. Stulli, *Arhivistika i arhivska služba*, Zagreb, 1997; *Arhivistika za djelatnike u pismohranama*, Zagreb, 1992.

Dopunska literatura: Sukladno izboru seminara, nastavnik preporuča literaturu svakom studentu posebno.

Docent dr. sc. Serđo Dokoza

Prošlost Venecije u razvijenom srednjem i ranom novom vijeku

Predavanja sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Venecija je imala posebno važno mjesto u povijesnom razvoju istočnojadranske obale. Stoga su hrvatska i mletačka povijest nedvojbeno prožete višestrukim poveznicama: političkim, gospodarskim, društvenim i kulturnim. U političkoj povijesti to se manifestiralo od prvih dodira u obliku pomorskih sukoba, kroz povremena mletačka osvajanja dalmatinskih gradova, do četiri stoljeća mletačke vlasti nad Dalmacijom. Cilj ovog kolegija je dakle prikazati povijest Venecije i njenu povezanost s hrvatskom poviješću od njenih početaka pa sve do propasti Serenissime.

Kratki sadržaj: I. Politička povijest Mletačke Republike od 12. do kraja 18. st. II. Povijest ustanova državne vlasti. III. Gospodarska podloga mletačke moći. IV. Društvena i kulturna povijest Venecije. V. Hrvatska zajednica u Veneciji

Obvezatna literatura: L. Ćoralić, Venecija kraljica mora s lagunarnih sprudova, *Samobor, 2004*; C. Diehl, Mletačka republika, *Zagreb, 2006*; G. Orthali - G. Cracco - G. Cozzi - M. Knapton, Povijest Venecije I, *Zagreb, 2007*; F. Lane, Povijest Mletačke republike, *Zagreb, 2007*.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Docent dr. sc. Serđo Dokoza

Genova na Jadranu

Predavanja sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Rasvijetliti studentima jednu značajnu dimenziju povijesti Jadrana, kad se pored Venecije, pojavljuje druga najznačajnija talijanska pomorska državnica, Genova i to kao protivnik Mletaka, a saveznik ugarsko-hrvatskog kralja.

Kratki sadržaj: Općepovijesni kontekst u kojem je Genova kročila na Jadran. Prva faza mletačko-genovskog sukoba. Druga faza mletačko-genovskog sukoba. Ugarsko-hrvatski kralj Ludovik i Genova. Genovljani na funkcijama u Dalmaciji. Najžešći mletačko-genovski sukobi (rat za Chioggiju) i istočnojadranska obala. Nestanak Anžuvina i jenjavanje saveza s Genovom.

Obvezatna literatura: F. Lane, *Povijest Mletačke republike*, Zagreb, 2007; V. Klaić, *Povijest Hrvata*, knjiga 2, Zagreb, 1975.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Docent dr. sc. Serđo Dokoza

Istočnojadranske komune u srednjem vijeku

Predavanja sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Upoznavanje studenata s fenomenom povijesti dalmatinskih gradova-komuna i njihovim političkim, društvenim i kulturnim posebnostima.

Kratki sadržaj: Istočnojadranski gradovi na razmeđu starog i srednjega vijeka. Politički i društveni razvoj dalmatinskih gradova u ranom srednjem vijeku. Rađanje komune i njezino

uobličenje na istočnoj obali Jadrana. Posebnosti komunalnih društava u razvijenom srednjem vijeku u Dalmaciji.

Obvezatna literatura: T. Raukar, *Studije o Dalmaciji u srednjem vijeku*. Split, 2007; Skupina autora, *Povijest Hrvata, Prva knjiga: Srednji vijek*, Zagreb, 2003; J. Dusa, *The Medieval Dalmatian Episcopal Cities: Development and Transformation*. New York, 1991.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Prof. dr. sc. Mithad Kozličić

Antička geografija Jadrana

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Stjecanje temeljnih znanja o najstarijim čovjekovim geografskim spoznajama. Upozoriti ih na to da sva čovjekova znanja, osobito ova najranija, potječu s kopna i vezana su za kopno, ali im istinsko unapređenje daje tek razvitak plovidbe morem, jedinog mogućeg prometnog koridora gotovo do 20. stoljeća. U tom smislu logično je da se obalna područja ranije i nemjerljivo kvalitetnije poznaju od kopnenog zaleđa, pa će to biti jedna od temeljnih vodilja tijekom izučavanja predviđenih tematskih sklopova.

Kratki sadržaj: Povijesni zemljopis kao pomoćna povijesna znanost, osobito za izučavanje starijih razdoblja ljudske povijesti. Najstariji geografski podaci o Jadranu (od Homera do Teopompa). Peripli, perijegeze i slična grčka geografska djela o Jadranu (Ps. Skilak, Eratosten, Ps. Skimno). Mitske geografske predstave o Jadranu u epu o Argonautima Apolonija Rođanina i njihovo značenje za upoznavanje geneze geografskog upoznavanja tog mora, osobito njegova istočnog akvatorija. Geografske spoznaje o Jadranu u vrijeme rimsko-ilirskih ratova (Polibije, Livije, Apijan, Cezarov opus). Rimskodobni geografski enciklopedisti i njihove istočnojadranske spoznaje (Strabon, Plinije Stariji, Klaudije Ptolemej). Kasnoantički pisci o geografiji istočnog Jadrana (Itinerariji iz antoninskog doba, Tabula Peutingeriana, Anonimni kozmograf iz Ravene).

Obvezatna literatura: M. Kozličić, *Historijska geografija istočnog Jadrana u starom vijeku*, Split, 1990; Idem, *Istočni Jadran u Geografiji Klaudija Ptolemeja*, Zagreb, 1990.

Dopunska literatura S. Čače, Prilozi proučavanju političkog uređenja naroda sjeverozapadnog Ilirika, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, 18, Zadar, 1979, 43-125; Idem, *Civitates Dalmatiae u "Kozmografiji" Anonima Ravenjanina*, Zadar 1995; R. Katičić, Podunavlje i Jadran u epu Apolonija Rođanina, *Godišnjak Centra za balkanološka ispitivanja ANUBiH*, 5, Sarajevo, 1970, 71-132; Idem, Antenor na Jadranu, *Godišnjak Centra za balkanološka ispitivanja ANUBiH*, 24, Sarajevo, 1988, 5-23; M. Kozličić, Obalna linija istočnog Jadrana u antici, *Latina et Graeca*, 28, Zagreb, 1986, 17-38; M. Križman, *Antička svjedočanstva o Istri*, Pula, 1979.

Prof. dr. sc. Mithad Kozličić

Povijest kartografije starog i srednjeg vijeka

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Studentima predočiti temeljne činjenice vezane uz povijest kartografije starog i srednjeg vijeka. Istodobno, upoznati ih s temeljnom kartografskom terminologijom.

Kratki sadržaj: Najstarije geografske vizije i pojava kartografije. Grčka geografija i kartografija. Klaudije Ptolemej i njegovo kartografiranje ekumene. Problem nultog meridijana i pogreške u izmjeri geografske širine i dužine. Tabula Peutingeriana kao specifična rimskodobna kartografsko-geografska vizija ekumene. T-karte. Prvi portulani. Idrizijeva kartog-

rafaska škola. Klasični portulanski kartografski radovi srednjeg vijeka, osobito s obzirom na pojavu kartografskih centara u Španjolskoj i Veneciji: razlike, dostignuća i promašaji. Renesansa Ptolemejeve Geografije i nova stremljenja u geografiji i kartografiji nakon velikih geografskih otkrića. Načini prikupljanja geografskih informacija i njihovo predočavanje na geografskoj i plovidbenoj karti.

Obvezatna literatura: M. Kozličić, *Istočni Jadran u "Geografiji" Klaudija Ptolemeja*, Zagreb, 1990; Idem, *Monumenta cartographica maris Adriatici Croatici. Kartografski spomenici hrvatskog Jadrana. (Izbor karata, planova i veduta do kraja 17. stoljeća)*, Zagreb, 1995, 5-167, 301-355.

Dopunska literatura: M. Marković, *Descriptio Croatiae*, Zagreb, 1993, 8-149; *Monumenta cartographica Jugoslaviae*, 1-2, Beograd, 1975-1979.

Prof. dr. sc. Mithad Kozličić

Povijest novovjekovne kartografije

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit

5 ECTS bodova

Cilj: Studente se upoznaje s razvitkom kartografije od pojave Mercatora do danas. Na seminarima se analiziraju reprezentativni kartografski izvornici, pretežno očuvani u zadarskom Državnom arhivu. Time se kod studenata razvija umijeće znanstvene raščlambe.

Kratki sadržaj: Mercator i njegova prekretnica u svjetskoj kartografiji: razlozi za pojavu, značenje, posljedice. Nizozemska kartografska škola. Mletačka kartografska škola. Austrijska vojna kartografija i njezino značenje. Francuska unapređenja kartografije tijekom 18. stoljeća. Kartografija 19. stoljeća - novi impuls za daljnji napredak pojavom geografskih zavoda i instituta na temeljima ranijih depoa; državna organizirana potpora kartografiranju terena. Kartografiranje hrvatskih zemalja tijekom novog vijeka: razvitak, glavna unapređenja i poteškoće, toponimija. Kartografija 20. stoljeća: stremljenja. Mjesta pohrane starog kartografskog materijala: principi čuvanja, stručne i znanstvene obrade, načini publiciranja i drugog predstavljanja javnosti. Značenje povijesti kartografije za bolje razumijevanje povijesnih procesa.

Obvezatna literatura: M. Kozličić, *Monumenta cartographica maris Adriatici Croatici. Kartografski spomenici hrvatskog Jadrana. (Izbor karata, planova i veduta do kraja 17. stoljeća)*, Zagreb, 1995, 168-355; Idem, *Panorame Dalmacije Giuseppea Riegera - I Panorami della Dalmazia di Giuseppe Rieger - The Panoramas of Dalmatia by Giuseppe Rieger - Panoramen Dalmatiens von Giuseppe Rieger*, Split, 2003; Idem, *Regiones flumina Unnae et Sanae in veteribus tabulis geographicis. Unsko-sansko područje na starim geografskim kartama (Izbor karata, planova i veduta Unsko-sanskog područja od kraja 15. do početka 18. stoljeća)*, Sarajevo - Bihać, 2003; Idem, *Istočni Jadran u djelu Beauteemps-Beaupréa / Eastern Adriatic in the Work of Beauteemps-Beaupré*, Split, 2006; M. Kozličić - V. Lozić, *Starije zemljopisne karte u Sveučilišnoj knjižnici u Splitu*, Katalog izložbe, Split 1994; M. Marković, *Descriptio Croatiae*, Zagreb, 1993, 150-370.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Prof. dr. sc. Mithad Kozličić

Povijesna demografija

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit

5 ECTS bodova

Cilj: Studente prvo upoznati s temeljnim vrijednostima demografije, a zatim s njezinom primjenom u povijesti. Upozoriti ih na relevantne povijesne izvore i literaturu. Upoznati ih s metodologijom demografskih istraživanja.

Kratki sadržaj: (1) Demografija kao znanost. Razvoj demografije. Podjele (oblasti) unutar demografije. Demografske škole. Demografske doktrine i teorije. Demografija i druge znanosti. (2) Povijesna demografija. Cilj i predmet istraživanja. Izvori podataka o stanovništvu. Metode i metodološki postulati. (3) Povijesne etape u procesu razvoja stanovništva. Predtranzicijska etapa (karakteristike). Etapa demografske tranzicije: rana, središnja i kasna (karakteristike). Posttranzicijska etapa (karakteristike). Kritika teorije demografske tranzicije. Primjeri od prostora starih civilizacija, preko srednjovjekovne Europe, industrijske revolucije u novom vijeku do suvremenog doba. (4) Kretanje stanovništva. Prirodno kretanje: fertilitet (natalitet) i njegove odrednice. Mortalitet (smrtnost) i njegove odrednice. Prirodni priraštaj. Mehaničko kretanje: migracije, izvori podataka o migracijama. Metode analize migracija. Tipovi migracija. Selektivnost migracija. Unutarnje i vanjske migracije. (5) Struktura stanovništva - biološka po spolu i dobi. Značenje za povijesno-demografski razvitak (utjecaj fertiliteta, mortaliteta i migracijskih kretanja). Tipovi dobne strukture i analitički pokazatelji. (6) Ekonomska struktura stanovništva u užem smislu: sastav stanovništva po zanimanju i gospodarskoj djelatnosti. Gospodarska aktivnost/neaktivnost i analitički pokazatelji, usporedba. Ekonomska struktura stanovništva u širem smislu: položaj u zanimanju, podjela na gradsko, mješovito i seosko kućanstvo, kućanstvo prema izvoru prihoda, veličina posjeda. Analitički pokazatelji i usporedba. (7) Analiza stanovništva sa stajališta nacionalne (narodnosne), religijske (vjera), kulturno-etničke (posebnost baštine) strukture. (8) Studije o gubicima stanovništva u ratu. Depopulacija: uzroci, stanje, izgledi. Populacijska politika.

Obvezatna literatura: M. Kozličić, *Stanovništvo i naselja Unsko-sanskog područja 1879.-1921. godine. (Etnička struktura stanovništva i naseljena mjesta Unsko-sanskog područja u službenim popisima 1879., 1885., 1895., 1910. i 1921. godine)*, Bihać, 1998; I. Lajić, *Stanovništvo dalmatinskih otoka*, Zagreb, 2001; I. Nejašmić, *Depopulacija u Hrvatskoj*, Zagreb, 1991; V. Stipetić - N. Vekarić, *Povijesna demografija Hrvatske*, Zagreb - Dubrovnik, 2004; A. Wertheimer-Baletić, *Demografija - stanovništvo i ekonomski razvitak*, Zagreb, 1982; *Zbornik radova o hrvatskoj demografskoj i demostateškoj drami*, Samobor - Zagreb, 2002.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Prof. dr. sc. Mithad Kozličić - mr. sc. Mateo Bratanić

Mediterranska kulturna povijest u novom vijeku

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit

5 ECTS bodova

Cilj: Povijesno upoznavanje mediteranskog područja od kraja srednjeg vijeka do kraja 19. st. Analiza pojma kulturna povijest. Karakteristike povijesti svakidašnjice na Mediteranu. Pokušaj odgovora na pitanje o jedinstvenosti mediteranske kulture. Proučavanje mediteranske civilizacije, naroda i etničkih grupa. Gospodarstvo i komunikacije na Mediteranu. Upoznavanje sa značajem hrvatskog povijesnog prostora u mediteranskoj kulturnoj povijesti. Predmet nema za cilj uvid u kompletnu i cjelovitu mediteransku kulturnu povijest nego se analiziraju partikularni segmenti iz kulturne povijesti Mediterana.

Kratki sadržaj: Krajobrazi Mediterana; svakodnevni život u 16. st.; istočni Mediteran - prostor trajnih kriza; otoci na Mediteranu; Mediteran - prostor religijskih preklapanja; kultura prehrane na Mediteranu; književnost na Mediteranu; revolucije na Mediteranu; plovidba Mediteranom; demografske promjene na Mediteranu; rast nacionalnih država na Mediteranu u 19. st.

Obvezatna literatura: M. Bertoša, *Izazovi povijesnog zanata*, Zagreb, 2002. (poglavlja o mediteranskoj povijesti); T. Blok, *The Mafia of Sicilian Village*, London, 1987; F. Braudel, *Sredozemlje i sredozemni svijet u vrijeme Filipa II.*, I-II, Zagreb, 1998; Idem, *Materijalna civilizacija, ekonomija i kapitalizam od 15. do 18. stoljeća*, I-III, Zagreb, 1992, Idem, *Civilizacije kroz povijest*, Zagreb, 1990; M. Butor, *The Spirit of Mediterranean*

Places, Malboro Pr., 1987; G. Duby et alii, *History of Private Life*, London (različita izdanja); I. Rubić, *Evropsko-azijsko-afrički Mediteran*, Zagreb, 1959.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Prof. dr. sc. Mithad Kozličić - mr. sc. Mateo Bratanić

Odabrana poglavlja iz britanske povijesti

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Studente upoznati s temeljnim povijesnim procesima karakterističnim za britansku povijest. Uputiti ih na istraživačke probleme, najvažniju aktualnu literaturu i karakteristična povijesna vrela za pojedina razdoblja. Izabiru se određene teme koje se detaljnije analiziraju na seminarskom dijelu nastave.

Kratki sadržaj: Rimska prisutnost na otoku. Doseljenje germanskih plemena. Srednjovjekovno kraljevstvo. Engleska od 11. do 15. st. (pod dinastijom Anjou-Plantagenet, jačanje kraljevske vlasti, vladar i velikaši). Velika povelja sloboda i stvaranje parlamenta. Europska politika engleskog vladara. Stogodišnji rat, seljački ustanci. Pojava Viklifa i engleska crkva. Engleska u 15. stoljeću: rat crvene i bijele ruže. Društvena previranja i revolucija u Engleskoj, društveno-ekonomska struktura Engleske, Engleska pod vladavinom kuće Stuart, građanski rat (1642.-1646.) i smaknuće Karla I. Oliver Cromwell i razvitak ustavne države, restauracija Stuarda 1660. Henrik VIII., Elizabeta I. William Oranski, kolonizacija i širenje engleskog carstva 18. i 19. stoljeća. Viktorijansko doba. 20. stoljeće i engleski utjecaj u suvremenom svijetu.

Obvezatna literatura: J. Black, *Povijest britanskih otoka*, Zagreb, 2004; A. Briggs, *Socijalna povijest Engleske*, Zagreb, 2003.

Dopunska literatura: J. Le Bel, *O stogodišnjem ratu*, Zagreb, 2003; T. W. Moody - F. X. Martin (ur.), *Povijest Irske*, Zagreb, 2003; G. M. Trevelyan, *Povijest Engleske*, Zagreb, 1956.

Prof. dr. sc. Mithad Kozličić - mr. sc. Mateo Bratanić

Brodarstvo istočnog Jadrana u 19. stoljeću

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Studenti koji pokazuju zanimanje za pomorsku povijest, ovim predmetom mogu nadopuniti svoja znanja. Analizira se specifično stanje u brodarstvu istočnog Jadrana u 19. st.

Kratki sadržaj: Stanje i položaj jedrenjačkog brodarstva, njegov razvoj, brodogradnja, pravci kretanja brodova i mjesta brodarstva. Polagano propadanje jedrenjaštva u drugoj polovici 19. st., pojava parobrodarstva i prva hrvatska parobrodarska društva. Razvoj hrvatskog pomorskog školstva i pojedinih obalnih naselja koja su vezana uz brodarstvo. Specifični ljudski čimbenik u pomorstvu.

Obvezatna literatura: O. Fio, *Parobrodarstvo Dalmacije 1878.-1918.*, Zadar, 1962; Idem, *Prilozi poznavanju pomorskog školstva na našoj obali u XIX. stoljeću*, Zagreb, 1956; M. Kozličić, *Hrvatsko brodovlje - Croatian Shipping - Le navi croate*, Split - Zagreb, 1993; Idem, *Odabrane studije i članci iz povijesti hrvatskog pomorstva*, Skripta za studente, 1-2, Zadar, 2003; S. Vekarić, *Naši jedrenjaci*, Split, 1997.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Prof. dr. sc. Mithad Kozličić - mr. sc. Mateo Bratanić

Drugi svjetski rat - odabrana poglavlja

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Uvid u znanstvene spoznaje o Drugom svjetskom ratu na općoj i nacionalnoj razini. Analiziraju se odabrane teme koje upotpunjuju znanje o ovome ratu i njegovim posljedicama.

Kratki sadržaj: Etape Drugog svjetskog rata na općoj i nacionalnoj razini. Savezničke sile i Trojni pakt. Bitke Drugog svjetskog rata. Žrtve i logori. Hrvatski zbjegovi u Egipat. Kulturna povijest Drugog svjetskog rata. Kontroverze iz hrvatske povijesti drugog svjetskog rata. Ratno naslijeđe, sjećanja: povijest koja ne prolazi.

Obvezatna literatura: M. Gilbert, *Second World War*, London, 2003; I. Jelić, *Hrvatska u ratu i revoluciji*, Zagreb, 1978.

Dopunska literatura: Svakom studentu se sastavlja lista za čitanje iz brojne druge literature, koja uključuje memoaristiku i izvornu građu.

Prof. dr. sc. Mithad Kozličić - mr. sc. Sanda Uglešić

Dalmatinsko školstvo 19. i prve polovice 20. st.

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Upoznati studente s razvitkom školstva, a posebno školskog zakonodavstva u Dalmaciji u razdoblju od donošenja prvih školskih zakona u tadašnjoj Austro-Ugarskoj (1869.) pa do početka Drugoga svjetskog rata. Poseban naglasak bit će na doprinosu dalmatinskog školstva i njegova zakonodavstva u stvaranju jedinstvenog hrvatskog školskog sustava.

Kratki sadržaj: Reformni zahvati u dalmatinskom školstvu u vrijeme Druge austrijske vlasti. Stvaranje i razvoj mreže škola u Dalmaciji. Problemi koji su opterećivali nesmetani razvitak školstva u Dalmaciji. Školsko zakonodavstvo (1869.-1918.). Pedagoška literatura. Unifikacija školskog sustava u razdoblju između dva svjetska rata i Zakon o narodnim školama. Banovina Hrvatska i pokušaji reforme školstva.

Obvezatna literatura: D. Franković, *Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj*, Zagreb, 1958. (poglavlja o povijesti dalmatinskog školstva); I. Perić, Školske prilike u Dalmaciji u drugoj polovici 19. st., *Zbornik za povijest školstva i prosvjete*, 7, Zagreb, 1973, 47-68; J. Šidak, Jedno stoljeće u razvoju školstva u hrvatskim zemljama, *Zbornik za historiju školstva i prosvjete*, 9, Zagreb, 1975, 37-48; M. Zaninović, *Iz prošlosti školstva Dalmacije*, Zagreb, 1978.

Dopunska literatura: A. Bralić, Zadarsko školstvo u Prvom svjetskom ratu, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU*, 48, Zadar, 2006, 597-630; I. Dizdar, *Zakoni i propisi za opće pučke i građanske škole u Dalmaciji*, Zadar, 1913; O. Fio, *Prilozi poznavanju pomorskog školstva na našoj obali u XIX. stoljeću*, Zagreb, 1956; I. Perić, *Borba za ponarođenje dalmatinskog školstva: 1860-1918*, Zagreb, 1974; A. Stroll, *Pučko školstvo u Dalmaciji od godine 1814. do godine 1900.*, Zadar, 1900; S. Uglešić, *Hrvatsko pučko školstvo od 1869. do 1941. u svjetlu pozitivnog zakonodavstva*, Magistarski rad, Sveučilište u Zadru, Zadar, 2007.

Docent dr. sc. Anamarija Kurilić

Osnove latinske epigrafije

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Osposobiti studente za samostalno čitanje i interpretiranje standardnih latinskih natpisa.

Kratki sadržaj: Pojam epigrafije; latinska pismenost - nastanak i razvoj; latinsko pismo i njegove vrste u kamenu; antička epigrafija; sakupljanje i izučavanje natpisa: važnije zbirke natpisa; vrste natpisa: nadgrobni natpisi, vjerski natpisi, natpisi na građevinama, počasni natpisi, pravni natpisi, natpisi na uporabnim predmetima i dr.; vrste spomenika: are, stele, tabule, mauzoleji, ...; korelacija između vrste spomenika i natpisa; ekonomska i umjetnička vrijednost natpisnih spomenika; tehnička izrada natpisnih spomenika: majstori, kamenolomi i radionice; osnovni sadržaji svake vrste natpisa; skraćenice i ligature; imenski obrasci; carske i opće titulature; *cursus honorum*; popisi konzula, kalendari i datiranje natpisa; ranosrednjovjekovna i srednjovjekovna epigrafija; osnove kasnosrednjovjekovne i ranonovovjekovne latinske epigrafike.

Obvezatna literatura: R. Matijašić, *Uvod u latinsku epigrafiju*, Pula, 2002; J. Stipišić, *Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi*, Zagreb, 1972.

Dopunska literatura: J.-M. Lassère, *Manuel d'épigraphie romaine*, Paris, 2005; I. Calabi Limentani, *Epigrafia romana*, Roma, 1990⁴; R. Bloch, *Latinska epigrafika*, Beograd, 1971; R. Cagnat, *Cours d'Épigraphie Latine*, Paris, 1898³; K. Paasch Almar, *Inscriptiones Latinae. Eine illustrierte Einführung in der lateinische Epigraphik*, Viborg, 1990; V. Novak, *Latinska paleografija*, Beograd, 1987³; G. Susini, *The Roman Stonecutter*, Roma, 1982; F. Šanjek, *Latinska paleografija i diplomatika*, Zagreb, 2004.

Docent dr. sc. Anamarija Kurilić

Kamenje govori: analiza antičkih latinskih natpisa

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Studente osposobiti za samostalno čitanje i interpretiranje zahtjevnijih antičkih latinskih natpisa, osobito za povijesnu interpretaciju spoznaja proisteklih iz analize njihova sadržaja, te tipološko-komparativne, filološke i druge analize.

Kratki sadržaj: Načini analize latinskih natpisa: deskripcija, čitanje, restituiranje teksta; standardni elementi karakteristični za pojedine vrste natpisa, njihove formule, odabir riječi, skraćenice i sigle, rečenična konstrukcija; datiranje natpisa; statističke metode analize natpisa i njihova vjerodostojnost; važnost natpisa u istraživanju demografije, ekonomije i povijesti; natpisi kao povijesni izvor prvog reda: *Fasti consulares*, *Fasti triumphales*, vojničke diplome, *laterculi*, natpisi povijesnih osoba (npr. natpis Poncija Pilata ili Plinija Mlađeg), zakoni (npr. *Lex Irnitana* ili *S. C. de Cnaeo Pisone patre*), vojnički natpisi; *cursus honorum*: pokazatelj vojnog, političkog i društvenog položaja osoba (senatorski, viteški, municipalna uprava, svećenici, robovi, oslobođenici); grafiti: trgovačke i dr. poslovne reklame, političke kampanje (primjer Pompeja); antroponimija, imena i imenski obrasci: pokazatelji građansko-pravnog statusa i/ili etničkog porijekla osoba; natpisi - pasivni svjedoci ili aktivni sudionici procesa romanizacije?; regionalne osobitosti i specifičnosti, posebice na prostoru iliričkih provincija.

Obvezatna literatura: Odabrani dijelovi u A. Kurilić, *Pučanstvo Liburnije od 1. do 3. stoljeća po Kristu: antroponimija, društveni slojevi, etničke promjene, gospodarske uloge*, Doktorska disertacija, Filozofski fakultet u Zadru, Zadar, 1999., osobito u sv. II i III; J.-M. Lassère, *Manuel d'épigraphie romaine*, Paris, 2005.

Dopunska literatura: L. Canali - G. Cavallo, *Graffiti latini*, Milano, 1999²; *Manifesti elettorali nell'antica Pompei*, a cura di R. A. Staccioli, Milano, 1992; M. Clauss, Probleme des Lebensalterstatistiken aufgrund römischer Grabinschriften, *Chiron*, 3, 1973, 395-417; R. Matijašić, *Uvod u latinsku epigrafiju*, Pula, 2002; B. Rawson, Family Life Among the Lower Classes at Rome in the First Two Centuries of the Empire, *Classical Philology*, 61, 2, Chicago, 1966, 71-83.

Napomena: Za upisati ovaj predmet studenti moraju imati položen ispit (ili bar odslušan predmet) iz "Osnova latinske epigrafije" ili iz drugog podudarnog predmeta.

Docent dr. sc. Anamarija Kurilić
Antička naselja Hrvatske
Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Produbljivanje postojećih znanja o starovjekovnoj baštini Hrvatske. Studenti se upoznavaju s povijesnom i kulturno-umjetničkom baštinom antičkih gradova na hrvatskom tlu; osobito ih se upozorava na važnu ulogu antičke baštine u stvaranju hrvatskog povijesnog prostora. Krajnji cilj predmeta je osposobljavanje studenata za samostalne povijesne interpretacije građe vezane uz antička naselja na tlu Hrvatske.

Kratki sadržaj: Uvod i izvori (pisani i materijalni); opća obilježja antičkog grada; protourbana i rana urbana faza domorodačkih naselja; grčki gradovi na tlu Hrvatske (prvenstveno Issa i Pharos) i njihovi spomenici; rimski gradovi na tlu Hrvatske: kolonije (Salona, Iader, Pola, Siscia, i dr.), municipiji (Andautonia, Varvaria, Asseria, i dr.) i ostala znatnija urbana i ruralna naselja (Nesactium, Aqae Iasae, *pagi, vici, villae rusticae*, itd.) i njihovi spomenici; vojni logori i veteranska naselja (Burnum, Tilurium, Aequum, itd.) i njihovi spomenici; urbanistička obilježja i baština kanoantičkog, tj. ranokršćanskog razdoblja (Salona, Parentium, itd.).

Obvezatna literatura: Samo manji, odabrani dijelovi u: *Antička Salona*, N. Cambi (ur.), Split, 1991; *Stotinu hrvatskih arheoloških nalazišta*, Zagreb, 2006; B. Milić, *Razvoj grada kroz stoljeća: prapovijest - antika*, Zagreb, 1990; A. Milošević, *Arheološka topografija Cetine*, Split, 1998; *Oppidum Nesactium. Una città istroromana*, Treviso, 1999; D. Pinterović, *Mursa i njeno područje u antičko doba*, Osijek, 1978; M. Suić, *Zadar u starom vijeku*, Zadar, 1981.

Dopunska literatura: M. Baldini, Parentium: prilozi čitanju urbane kronologije, *Opuscula archaeologica*, 23/24, 1999./2000., 451-457; *Aquae Iasae - Varaždinske Toplice: vizualizacija rimske arhitekture*, Zagreb, 1997; B. Čargo, *Issa: povijesno-arheološki vodič*, Split, 2004; N. Gabrić, Colonia Claudia Aequum. Pregled dosadašnjih iskopavanja, slučajni nalazi i usputna zapažanja, u: *Cetinska krajina od prehistorije do dolaska Turaka*, (= Izdanja HAD-a, sv. 8), Split, 1980, 273-284; B. Kirigin, *Faros, arheološki vodič*, Stari Grad, 2003; R. Matijašić - K. Buršić-Matijašić, *Antička Pula s okolicom*, Pula, 1996; D. Nemeth-Ehrlich - D. Kušan Špalj, *2000 godina Andautonije. Od rimskog grada do arheološkog parka*, Zagreb, 2007; M. Sanader, *Antički gradovi u Hrvatskoj*, Zagreb, 2004.² (1. izd.: 2001.); M. Suić, *Antički grad na istočnom Jadranu*, Zagreb, 2003.² (1. izd.: Zagreb, 1976).

Docent dr. sc. Anamarija Kurilić
Stanovništvo rimskodobne Dalmacije
Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Osposobiti studente za samostalno proučavanje antičkog stanovništva na primjeru rimskodobne Dalmacije. Studentima se ukazuje na nesklad informacijskih razina raznih vrsta izvora: literarni - gotovo isključivo prikazuju vladajuće slojeve i zanemaruju one ostale; materijalni - omogućuju upoznavanje i ostalih struktura stanovništva.

Kratki sadržaj: Uvod i izvori (pisani i materijalni); vladajući stereotipi o rimskodobnom stanovništvu; novi pristupi proučavanju rimskodobnog stanovništva; društveni slojevi: senatorski stalež, viteški stalež, municipalne elite, "niži slojevi"; pitanje postojanja "srednjeg sloja"; razlike među stanovništvom na osnovi osobnih i građansko-pravnih statusa te etničke pripadnosti (slobodni i neslobodni; građani i negrađani; domorodci i doseljenici, itd.); oslobođenici: građansko-pravni, društveni i ekonomski status; robovi: građansko-pravni, društveni i ekonomski status; stanovništvo gradskih i izvangradskih područja: opreke i integracije; gospodarske djelatnosti (poljoprivreda i stočarstvo, obrt i trgovina, *villae rusticae*, nov-

čarstvo, itd.): sudionici i korisnici, tradicijsko gospodarstvo i rimske inovacije; zanimanja stanovnika; običaji, umjetnost i kultura: mogućnosti njihovog prepoznavanja i proučavanja.

Obvezatna literatura: G. Alföldy, *The Social History of Rome*, Baltimore, 1988. (ili neko drugo izdanje iste knjige, poput *Römische Sozialgeschichte*, 1975. [1984.²]), ili S. Treggiari, *Roman Social History (Classical Foundations)*, London - New York, 2002; M. Glavičić, Stanovništvo Aserije, *Histria antiqua*, 11, 2003, 429-434; A. Kurilić, Vladajući sloj Aserije: magistrati i dobročinitelji, te njihove familije i obitelji, *Asseria*, 4, Zadar, 2006, 7-72; R. Matijašić, *Gospodarstvo antičke Istre*, Pula, 1998; A. Škegro, *Gospodarstvo rimske provincije Dalmacije*, Zagreb, 1999.

Dopunska literatura: Preporuča se sukladno individualnim potrebama.

Docent dr. sc. Milorad Pavić

Povijest Italije od sredine 15. do konca 18. stoljeća

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Upoznati studente s povijesnim razvojem današnjeg talijanskog prostora u razdoblju od sredine 15. (mir u Lodiju) do konca 18. stoljeća (mir u Campoformiju). Posebno pritom valja naglasiti da se radi o nejedinstvenom političkom i gospodarskom prostoru na kojem su se osim interesa brojnih talijanskih državnica (Mletačka Republika, Papinska Država, Vojvodstvo Toskana, Napuljsko Kraljevstvo, Milano, Genova, Savoja) isprepletali interesi velikih europskih sila.

Kratak sadržaj: Mir u Lodiju. Osmanlijska opasnost. Avantura Karla VIII. u Italiji. Cambrajska liga, Cognačka liga. Odjeci reformacije u Italiji. Sukobi Karla V. i Franje I. na području Italije; "sacco di Roma". Mir u Cateau-Cambresisu. Tridentinski koncil. Rimski inkvizicija. Talijanske državnice u drugoj polovici 16. stoljeća. Odrzi prilika na talijanskom prostoru za vrijeme tridesetogodišnjeg rata. Talijanske državnice u drugoj polovici 17. stoljeća. Talijanski prostor u jeku velikih europskih sukoba 18. stoljeća: Rat za španjolsko naslijeđe, Rat za poljsko naslijeđe, Rat za austrijsko naslijeđe, Sedmogodišnji rat; Uspon savojske države potkraj 17. i u 18. stoljeću. Prosvijećeni apsolutizam u Italiji. Propast Mletačke Republike.

Obvezatna literatura: S. Bertoša, *Svjetska povijest modernoga doba (XVI.-XIX. stoljeće)*, s posebnim osvrtom na Apeninski poluotok, Zagreb, 2004.; G. Procacci, *Povijest Talijana*, Zagreb, 1996.; F. C. Lane, *Povijest Mletačke Republike*, Zagreb, 2007; M. A. Romani, *Regions in Italian history (15th-18th centuries)*, Roma, 1994; E. Duffy, *Sveci i grešnici: povijest papa*, Rijeka, 1998; M. Mallet, *Mercenaries and their masters: Warfare in Renaissance Italy*, London, 1974.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu grupe nastavnik preporuča izbor dopunske literature.

Docent dr. sc. Milorad Pavić

Istočni Jadran u putopisnoj literaturi ranog novog vijeka

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Upoznati studente s percepcijom istočnojadranskog prostora u brojnim putopisnim djelima nastalim s kraja 15. do kraja 18. stoljeća. Naročiti naglasak postaviti na razvoj geografskih spoznaja prostora istočnog Jadrana u spomenutom razdoblju. Ukazati na brojne zablude stranih putopisaca o ovom prostoru nastale najčešće kao rezultat antičkog geografskog naslijeđa.

Kratak sadržaj: Glavne značajke putopisa kao povijesnog izvora o određenom prostoru. Istočnojadranski prostor u putopisnoj literaturi ranog novog vijeka: talijanski, engleski, fran-

cuski putopisi. Različiti putopisni žanrovi: hodočasnički putopisi, putna izvješća političkih izaslanstava, znanstveni putopisi - izvješća. Plovidbeni put istočnim Jadranom u putopisima. Različiti putopisni geografski aspekti: percepcija izgleda i veličine geografskog prostora pri obalja i otoka, političko uređenje političkih subjekata istočnog Jadrana (mletačka i habsburška Istra, prostor primorske Hrvatske pod Habsburgovcima, Mletačka Dalmacija, Dubrovačka Republika, Mletačka Albanija, dijelovi pod osmanlijskom vlašću), gospodarski aspekt, demografski aspekt, etnografske značajke istočnojadranskog prostora, toponimija.

Obvezatna literatura: M. Pavić, *Istočni Jadran u talijanskim tiskanom geografskim tiskanom priručnicima 16.-18. stoljeća*, Doktorska disertacija, Zadar, 2006; Z. Levental, *Britanski putnici o našim krajevima od sredine XV do početka XIX veka*, Gornji Milanovac, 1989; M. Kandido-Rožman, Francuski putopisi kroz Dalmaciju od prvog križarskog pohoda do kraja XVIII stoljeća (II), *Mogućnosti*, 37 (1990), 11, str. 1144-1178; Isti, Francuski putopisi kroz Dalmaciju od prvog križarskog pohoda do kraja XVIII stoljeća (III), *Mogućnosti*, 37 (1990), 12, str. 1408-1425; Isti, Francuski putopisi kroz Dalmaciju od prvog križarskog pohoda do kraja XVIII stoljeća (IV), *Mogućnosti*, 38 (1991), 3-4, str. 385-404.

Dopunska literatura: Shodno sastavu studijske grupe služiti se brojnim putopisnim djelima u obradi i radu na seminarima.

Docent dr. sc. Milorad Pavić

Hodočašćenje u Svetu zemlju u ranom novom vijeku

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Upoznati studente s fenomenom hodočašćenja i istaknuti njegovu važnost u povećanju dinamike društva kroz povijest, a posebno u razdoblju 16.-18. stoljeća. Naglasiti posebnu važnost hodočašćenja u Svetu zemlju i njegove implikacije na prostor kojim su se odvijala hodočasnička putovanja. Ukazati na važnost hodočasničkih putovanja kao preteču modernog turizma.

Kratak sadržaj: Fenomen hodočašćenja. Brojna hodočasnička svetišta u Europi na koncu srednjeg vijeka i tijekom ranog novog vijeka. Značaj Svete zemlje kao najvažnije kršćanske hodočasničke destinacije u ranom novom vijeku. Putopisi kao najvažnija i neizostavna grupa izvora za upoznavanje hodočasničkih putovanja u Svetu zemlju. Organizacija i priprema hodočasničkih putovanja, te mjesto Venecije u tom kontekstu kao najvažnijeg europskog polazišnog centra na put u Svetu zemlju. Plovidbeni put od Venecije do Svete zemlje. Odnos muslimanskih vlasti do kršćanskih hodočasnika. Put po Svetoj zemlji.

Obvezatna literatura: N. Foster, *Hodočasnici*, Zagreb, 1998; S. Coleman, *Pilgrimage: past and present in the world religions*, Cambridge, 2004; M. Pavić, Prilog poznavanju hodočasničkih putovanja od Venecije do Svete zemlje u XVI. stoljeću, *Croatia Christiana Periodica*, 31 (2007), 59, str. 33-47.; A. Rebić, *Vodič po Svetoj zemlji*, Zagreb, 2006.

Dopunska literatura: Brojni hodočasnički putopisi ranog novog vijeka i ostali izvori čiji izbor ovisi o sastavu prijavljene studijske grupe.

Docent dr. sc. Milorad Pavić

Vještina plovidbe - navigacija svjetskim morima u 16. stoljeću

Predavanje sa seminarom 1+1+0, usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Upoznati studente s temeljnim znanjima o pomorskoj navigaciji svjetskim morima u vrijeme najveće pomorske ekspanzije europskih država tijekom velikih geografskih otkrića. Posebnu pažnju obratiti na najvažnije probleme s kojima su pomorci bili suočeni pri plovidbi na otvorenom moru. Koristiti brojne spoznaje ostalih znanstvenih disciplina u cilju što boljeg

sagledavanja niza aspekata vezanih uz povijest ovog, vrlo važnog područja ljudskog djelovanja.

Kratak sadržaj: Konjunktura u brodarstvu na koncu 15. i tijekom 16. stoljeća. Čimbenici koji su omogućili organiziranje velikih pomorskih putovanja. Problemi u pomorskoj oceanškoj navigaciji (na otvorenom moru) u 16. stoljeću: orijentacija u uvjetima plovidbe na otvorenom moru u različitim uvjetima danju i noću; problem određivanja zemljopisne širine i dužine te instrumenti za njihovo određivanje, problem početnog meridijana, korištenje pomorskih i geografskih karata u svrhu iznalaženja što točnijeg položaja. Razvoj geografskih spoznaja o novom svijetu u 16. stoljeću.

Obvezatna literatura: P. de Medina, Umijeće plovidbe - prijevod djela *Arte de navegar* iz 1554. uz znanstveni komentar djela i osvrt M. Pavića o razvoju pomorske navigacije do konca 16. stoljeća (u pripremi); I. Hekman, Povijest pomorske navigacije, sv. I-II, Rijeka - Zadar, 1995; *Oxford encyclopedia of maritime history*, Oxford, 2005; B. Franušić, *Povijest navigacije u Hrvata*, Dubrovnik, 2004; B. Crescenzo, *Nautica Mediterranea*, Roma, 1602.

Dopunska literatura: Ostali izvori i literatura, koji tretiraju razvoj pomorske navigacije koncem srednjeg vijeka i u prvim stoljećima ranog novog vijeka.

Docent dr. sc. Milorad Pavić

Ekonomska povijest Europe ranog novog vijeka

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Upoznati studente s glavnim ekonomskim fenomenima u povijesti Europe ranog novog vijeka s posebnim naglaskom na uzroke i posljedice ekonomske revolucije, merkantilizma i ekonomske politike prosvjetiteljstva. Ukazati na brojne refleksije europskog gospodarskog razvoja u svakodnevnom životu kao što su odijevanje, stanovanje, prehrana i dr.

Kratki sadržaj: Promjene u zapadnoj Europi uslijed prebacivanja pomorskih putova s Mediterana na Atlantik. Promjene u Europi i posljedice na gospodarskom i financijskom planu uzrokovane velikim geografskim otkrićima. Europsko stanovništvo ranog novog vijeka. Rast gradova i militarizacija društva. Faktori smrtnosti. Žitna politika. Poljoprivredna revolucija. Stanovanje i moda. Energetski izvori i tehnologija. Papirnati novac i kreditni instrumenti. Gradovi, tržišta i burze. Trgovina, ponuda i potražnja. Europske nacionalne ekonomije. Poljoprivredna proizvodnja. Obrti, manufakture i tvornice. Pomorstvo, brodogradnja i transport. Krediti, banke i dioničarska društva. Velike trgovačke kompanije. Makroekonomija: merkantilizam, budžeti, nacionalni dug i brutto nacionalni proizvod. Financijska revolucija. Fiziokratski pokret. Engleska industrijska i europska demografska revolucija.

Obvezatna literatura: F. Braudel, *Materijalna civilizacija, ekonomija i kapitalizam od XV. do XVIII. stoljeća*, I-III, Zagreb, 1992; R. Sarti, *Živjeti u kući - Stanovanje, prehrana i odijevanje u novovjekovnoj Europi (1500. - 1800)*, Zagreb, 2006; J. Kulischer, *Opća ekonomska povijest srednjeg i novog vijeka*, II, Zagreb 1957; D. Živojinović, *Uspon Europe, 1450-1789*, Novi Sad, 1985; I. Erceg, Uvod u ekonomsku povijest, *Acta historico-oeconomica*, 22 (1995), 1, str. 75-89.; L. Benevolo, *Grad u istoriji Europe*, Beograd, 2004.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Docent dr. sc. Franjo Smiljanić

Istočnojadranske Sklavinije

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Razdoblje prvih stoljeća hrvatske povijesti, osobito proces doseobe, još uvijek ima niz prijepora u povijesnoj znanosti. U tom kontekstu studente se želi upoznati s recentnim spoznajama o toj tematici. Istodobno ih se upozorava na relevantne izvore i noviju literaturu. Temeljem toga studenti će dobiti sliku slavenskoga svijeta naseljenoga na istočnoj jadranskoj obali (organiziranost prostora, materijalna i kulturna baština).

Kratki sadržaj: Kasna antika na prostorima Istočnoga Jadrana. Prvi spomen Sklavinija u bizantskim izvorima. Konstantin Porfirogenet kao izvor za povijest Sklavinija. Teritoriji. Organizacija vlasti. Sklavinije između Bizanta, Franaka i Venecije. Organizacija prostora: gradovi, utvrde, ceste. Crkvena organizacija. Period misionarstva. Stvaranje prvih crkvenih organizacija, samostani. Materijalna kultura.

Obvezatna literatura: *Hrvati i Karolinzi*, Split, 2000, str. 1-298.

Dopunska literatura: I. Goldstein, *Bizant na Jadranu od Justinijana I. do Bazilija I.*, Zagreb, 1992, 7-234; B. Ferjančić, Konstantin Porfirogenet, *Vizantijski izvori za istoriju naroda Jugoslavije*, 2, Beograd, 1959, 1-98; M. Ančić, Imperij na zalasku. Nestanak bizantske vlasti na istočnoj obali Jadrana u 9. stoljeću, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 41, Zadar, 1999, 1-20; S. Čače, Zadarsko otočje u Konstantina Porfirogeneta: Filološke, toponomastičke i povijesne opaske, *Folia onomastica Croatica*, 8, Zagreb, 1999, 44-65; M. Lončar, Dalmatinske etimologije Konstantina Porfirogeneta, *Folia onomastica Croatica*, 11, Zagreb, 2002, 149-174; Idem, O Porfirogenetovoj Dalmaciji, *Diadora*, 12, Zadar, 1990, 391-400.

Docent dr. sc. Franjo Smiljanić

Migracije Hrvata tijekom 15.-18. stoljeća

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Upoznati studente s demografskim promjenama u hrvatskim zemalja prije svega prouzročanim osmanlijskim osvajanjima. U tom kontekstu analizirat će se vanjski i unutarnji migracioni tokovi hrvatskoga plemstva i seljaka i njihova prilagodba na novim prostorima. Studenti će biti upoznati i s novim doseobama nakon završetka osmanlijsko-austrijskih i mletačkih ratova.

Kratki sadržaj: Uzroci migracija (politički, društveni, privredni, vojni). Geografski položaj hrvatskih zemalja u doba prvih migracija. *Migracije 15. stoljeća:* uzroci; Schiavoni u Veneciji; naseljavanje iz dalmatinskih komuna; Gradec, Požega, Modruš; počeci trajnih iseljavanja prema otocima; seobe iz južne prema sjevernoj Hrvatskoj; preseljavanje u Istru. *Migracije u 16. stoljeću:* uzroci; vanjska i unutrašnja migracijska kretanja; pravci migracija; sustavno preseljavanje iz južne i središnje Hrvatske u sjevernu Hrvatsku; pojedinačna preseljavanja iz zaleđa dalmatinskih gradova (otoci, Marke, Abruzzi, Ancona, Rim); preseljenje manjih skupina u sjeverozapadne regije Rumunjske; preseljenje skupine sela iz centralne Hrvatske na područje Bratislave; preseljenje Bunjevaca u današnju južnu Mađarsku, Baranju i Bačku; unutarnje migracije iz južne i središnje Hrvatske u sjevernu Hrvatsku (Turopolje, Prigorje, Zagorje i Međimurje); Istra; naseljavanje Kranjske, Žumberka; preseljenje stanovništva u Osmanlijsko Carstvo; Osmanlijska naseljavanja - Vlasi, pravoslavno stanovništvo. *Migracije 17.-18. stoljeća:* geografski položaj hrvatskih zemalja; preseljenje islamiziranoga stanovništva nakon mletačkih i austrijskih ratova; preseljenje Uskoka na Žumberak; proces naseljavanja novoga stanovništva na oslobođenim mletačkim i austrijskim teritorijima; naseljavanje gradova u Slavoniji; naseljavanje i iseljavanje Vojne Krajine; raseljenje Vlaha; naseljavanje Židova; posljedice migracijskih procesa.

Obvezatna literatura: M. Bertoša, *Mletačka Istra u XVI. i XVII. stoljeću*, I, Pula, 1986, 52-81, 85-128, 155, 183, 257-305; L. Čoralić, Prisutnost doseljenika s istočnojadranske obale u Veneciji od XIII. do XVIII. stoljeća, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest*, 26, Zagreb, 1993, 39-79; F. Gestrin, Migracije iz Dalmacije u Marke u XV. i XVI. stoljeću, *Radovi Instituta za hrvatsku povijest*, 10, Zagreb, 1977, 395-404; K. Kučerova, Migracije

Hrvata u Slovačku u XVI. st. i Slovaka u Slavoniju od 1730. do kraja XIX. st., *Historijski zbornik*, 47, Zagreb, 1994, 51-60; M. Valentić, Turski ratovi i hrvatska dijaspora, *Senjski zbornik*, 17, Senj, 1990 45-60; I. Jurković, Klasifikacija raseljenika - Hrvata za trajanja osmanske ugroze (od 1463. do 1593.), *Migracijske teme i etničke teme*, 192-3, Zagreb, 2003, 147-174; M. Andrić - M. Valentić (ur.), Diplomatska aktivnost hrvatskoga plemstva za vrijeme turskoga pritiska na Hrvatsku, u: *Hrvatska srednjovjekovna diplomacija*, Zbornik Diplomatske akademije, 2, Zagreb, 1999, 243-256; K. Kučareva, *Hrvati u Srednjoj Europi*, Matica Hrvatska - Matica slovačka, 1998.

Dopunska literatura: D. Brozović, Dijalekatska slika hrvatskosrpskoga jezičnoga područja, *Radovi Filozofskoga fakulteta u Zadru*, 5, Zadar, 1970, 5-30; F. Gestrin, Le migrazioni degli slavi in Italia nella storiografia jugoslava, in: *Italia felix*, Venezia, 1988, 247-271; D. Pavličević, *Moravski Hrvati. Povijest - život - kultura*, Zagreb, 1994; A. Sekulić, *Bački Hrvati*, Zagreb, 1994; I. Voje, Migracijski procesi v slovenskem prostoru v turškem obdobju (16. do 18. stoletje), *Zgodovinski časopis*, 46, 3, Ljubljana, 1992, 323-333; M. Valentić, Turski ratovi i velike seobe Hrvata u XV. i XVI. stoljeću, u: *Gradišćanski Hrvati 1533-1983*, Zagreb, 1990, 5-15; F. Tobler, Migracije hrvatskoga srednjega i nižega plemstva u područje austrijsko-ugarske granice u 16. i 17. stoljeću i problem "familijara", *Radovi instituta za hrvatsku povijest*, 12, Zagreb, 1979, 129-143; K. Kučerova, Migracije Hrvata u Slovačku u XVI. st. i Slovaka u Slavoniju od 1730. do kraja XIX. st., *Historijski zbornik*, 47, Zagreb, 1994, 51-60; D. Klen, Dva ugovora iz 1463. godine o preseljavanju seljaka s područja šibenske općine u Istru, *Radovi Instituta JAZU*, vol. 24, Zadar, 1977, 61-70; A. Čebotarev, Martolozi kao trgovci robljem od 15. do 18. st., u: *Hereditas rerum croaticarum ad honorem Mirko Valentić*, Zagreb, 2003, 75-84; F. Gestrin, Slovanske migracije v Italiju, Ljubljana, 1998; E. Hršak (ur.), *Leksikon migracijskoga i etničkoga nazivlja*, Zagreb, 1998; M. Mesić, *Međunarodne migracije; tokovi i teorije*, Zagreb, 2002.

Docent dr. sc. Franjo Smiljanić

Slavenske institucije u sustavu hrvatske rodovske i kraljevske vlasti

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Upoznati studente s razvojem slavenskih institucija u kontekstu rodovske i kraljevske vlasti na teritoriju Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije.

Kratki sadržaj: Tijekom nastave i seminara studenti će biti upoznati kako su se slavenske institucije uklopile u sustav hrvatske rodovske i kraljevske vlasti: one koje su izvorno slavenske (knez, župan, dvornik, satnik, ded, starci, žrel) i one koje su Slaveni prihvatili (kralj, ban).

Obvezatna literatura: *Hrvati i Karolinzi*, Split, 2000; M. Ančić, *Od kralja poluboga do prvih ideja u nacionalnom kraljestvu. Kolomanov put*, Zagreb, 2002, 42-137; F. Rački, *Hrvatska prije XII vieka glede na zemljišni opseg i narod*, Uvodna rasprava i komentari M. Ančić, Zagreb, 2007; M. Barada, *Hrvatski vlasteoski feudalizam po Vinodolskom zakoniku*, Djela JAZU, 44, Zagreb, 1952; I. Beuc, *Povijest institucija državne vlasti kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije (pravno povijesne studije)*, Zagreb, 1985, 3-73, 86-141; F. Smiljanić, O položaju i funkciji župana u hrvatskim srednjovjekovnim vrelima od 9. do 16. stoljeća, *Povijesni prilozi*, 33, Zagreb, 2007, 33-102

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Docent dr. sc. Franjo Smiljanić

Otočki svijet zajednica jadranskih didića

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Komparativnim pristupom studente upoznati s otočkim životom rodovskih zajednica didića na jadranskom prostoru.

Kratki sadržaj: Tijekom nastave i seminara upoznati studente sa slijedećim temama: tko je to didić, kada naseljavaju otoke, stvaranje novoga otočkoga krajolika, organiziranost otoč-

koga prostora (organizacija vlasti, naselja, materijalna kultura, običaji); odnos komunalne vlasti i didića; seosko plemstvo; nestanak zajednica; topografija i toponimija.

Obvezatna literatura: M. Ančić, Imperij na zalasku. Nestanak bizantske vlasti na istočnoj obali Jadrana u 9. stoljeću, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 41/1999, 1-20; S. Čače, Zadarsko otočje u Konstantina Porfirogeneta: Filološke, toponomastičke i povijesne opaske, *Folia onomastica Croatica*, 8/1999, 44-65; Idem, Prilog topografiji i toponimiji istočnojadranskoga otočja od antike do srednjega vijeka, *Radovi Zavoda HAZU u Zadru*, 34/1992, 33-51; F. Smiljanić, Povijesne potvrde za toponim s osnovom župan i didić na jadranskom otočju, *Folia onomastica croatica*, 11/2007; P. Skok, *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima*, I-II, Zagreb, 1950; *Toponimija otoka Ugljana*, Zadar, 2007; S. Dokoza, Prilog poznavanju seoskoga plemstva na Korčuli, u: *Blato do kraja 18. stoljeća*, sv. 3, Blato, 2004, 47-62; A. Uglešić, Tragovi ranokršćanskih i predromaničkih spomenika na Dugom otoku, *Radovi FF u Zadru*, 32/1992-1993, 151-176.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Docent dr. sc. Tonči Šitin

Moje mjesto (grad ili selo) u 20. stoljeću (društvena povijest)

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit

5 ECTS bodova

Cilj: Uputiti studente u temeljne probleme istraživanja lokalne povijesti. Potaknuti ih da, barem na razini seminarara, učine prve korake u znanstvenom istraživanju povijesti grada ili sela iz kojeg potječu.

Kratki sadržaj: Različiti su razlozi utjecali na pomanjkanje interesa za znanstveno istraživanje lokalne i regionalne povijesti. U posljednje vrijeme rastu upozorenja o poželjnom balansu lokalne, nacionalne i svjetske povijesti, čak oportunisti dubinskog istraživanja jednog kraćeg vremenskog razdoblja, kultura ili užeg identiteta, koje su znakovito različite od ostalih. Lokalna povijest svakako postaje važnim izvorom bogaćenja nacionalnih i svjetskih događaja, dragocjenim kanalom smještanja "običnih" ljudi u povijesni kontekst u kojemu svakodnevni život ne samo zrcali već i utječe na značajne trendove i događanja. Specifični položaj i povijesni razvitak Dalmacije utisnuli su joj u mnogočemu obilježje posebne cjeline, prikladne za znanstveno istraživanje bogatih regionalnih i lokalnih karakteristika. Gradovi i mjesta važna su središta društvenog života koja doživljavaju velike transformacije. Često marginalni podaci dobivaju veliko značenje za upoznavanje života u gradu, spoznaju unutrašnje političke, kulturne i životne scene. Elementi i metode "nove povijesti" ruše tradicionalne barijere i otvaraju zanimljiva socijalna i kulturološka iskustva.

Obvezatna literatura: *Dalmacija*, Spomen knjiga, Split, 1923; D. Hey, *The Oxford Companion to Local and Family History*, Oxford, 1992; I. Juras, *Naše more i primorje*, Zagreb, 1930; I. Katusić, *Dalmacija, stara Dalmacija*, Split, 1979; C. Kammen, *On doing local history*, Oxford, 2003; I. Kovačić, *Smij i suze starega Splita*, Split, 1971; A. Kudrjavcev, *Ča je pusta Londra...*, Split, 1998; N. Machiedo Mladinić, *Životni put Ive Tartaglie*, Split, 2001; M. Makale, *Šibenik i sjeverna Dalmacija*, Šibenik, 1939; B. Radica, *Novi Split*, Split, 1931; B. Radica, *Živjeti nedoživjeti*, München - Barcelona, 1982; V. Rismondo, *Oblici i slova*, Split, 1979; *Severna Dalmacija - nekad i sad*, Beograd, 1939; S. Smodlaka, *Zapisi dra Josipa Smodlake*, Zagreb, 1972; *The Pursuit of Local History*, Alma-Mira Press, 1996; I. Vlahović, *Fjabe*, Split, 1979.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Docent dr. sc. Tonči Šitin

Fašizam i antifašizam na našim prostorima (hrvatsko iskustvo)

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit

5 ECTS bodova

Cilj: Fašizam i antifašizam su vrlo zahtjevna znanstvenoistraživačka područja čak i za relativno iskusne istraživače, osobito zbog ranije političke opterećenosti tih tematskih područja. U tom smislu, u kontekstu hrvatskog iskustva, studentima ne samo podariti temeljne činjenične sklopove, već ih uputiti i na pravilno metodološko vrednovanje povijesnih izvora i cjelokupne raspoložive literature: memoarske, stručne i znanstvene.

Kratki sadržaj: Pojava fašizma nakon Prvog svjetskog rata kao neposredna reakcija na opasnost od socijalističke revolucije. Razočarana sitna buržoazija priklanja se nacionalnom kapitalizmu, prihvaća principe političkog nasilja i države kao vrhunca nacionalne volje i autoriteta. Država je apsolut i predstavlja doktrinu totalitarizma. Doktrina nacizma nije originalna i nema čvrstu političku teoriju. Njegova okosnica postaje rasizam i borba za višu rasu, privrženost i žrtva za zajednicu. Država je moć čiji je unutrašnji princip rasno čisti i moćni čovjek. Hitlerizam je produkt moralne i društvene krize koja zaoštava suprotnosti do kraja. Antifašizam se zasniva na demokratskim principima i protivi se totalitarizmu, premda su njegove interpretacije različite (komunista i zapadne demokracije). Antifašistička koalicija kao okosnica u borbi protiv fašističkih sila Osovine bila je imperativ trenutka. Uspostava NDH i ustupanje dijela hrvatske jadranske obale Italiji, režim terora, nacističkog zakonodavstva, logori smrti, stav Katoličke crkve. Antifašistički pokret i njegov karakter. ZAVNOH. Poslije oslobođenja centralistički ustrojena partijska država s diktaturom sovjetskog tipa uzurpira antifašizam. Bleiburg i Križni put. Razlike u shvaćanju antifašizma NOP-a i antifašizma na Zapadu. Hrvatski narod poslije rata, iskustva i posljedice.

Obvezatna literatura: *Časopis za suvremenu povijest*, 3, Zagreb, 1995; Z. Dizdar - M. Kujundžić, *Doprinos Hrvatske pobjedi antifašističke koalicije*, Zagreb, 1995; *Erasmus*, 8, Zagreb, 1994; *Fašizam i neofašizam*, Zagreb, 1976; F. Jelić-Butić, *Ustaše i NDH 1941-1945*, Zagreb, 1977.

Dopunska literatura: M. K. Begić, *Ustaški pokret 1929-1941, Pregled njegove poviesti*, Buenos Aires, 1986; I. Goldstein - S. Goldstein, *Holokaust u Zagrebu*, Zagreb, 2001; I. Jelić, *Jugoslavenska socijalistička revolucija*, Zagreb, 1979; J. Jurčević, *Nastanak jasenovačkog mita*, Zagreb, 1998; N. Kisić-Kolanović, *NDH i Italija: političke veze i diplomatski odnosi*, Zagreb, 1998; I. Košutić, *Hrvatsko domobranstvo u Drugom svjetskom ratu*, I-II, Zagreb, 1992; J. Krišto, *Katolička crkva i NDH 1941.-1945*, 1-2, Zagreb, 1998; B. Krizman, *Ustaše i Treći Reich*, Ljubljana, 1986; Idem, *NDH između Hitlera i Mussolinija*, Zagreb, 1986; E. D. Kvaternik, *Sjećanja i zapažanja 1925.-1945. Prilozi za hrvatsku povijest*, Zagreb, 1995; R. Lovrenčić, *Fašizam i antifašizam do 1939*, Zagreb, 1996; H. Matković, *Povijest NDH, kratak pregled*, Zagreb, 1994; P. Morgan, *Italian Fascism 1919-1945*, London, 1995; I. Mužić, *Masonstvo u Hrvata*, Split, 2001; A. Pavelić, *Doživljaji*, I-II, Zagreb, 1996; L. Salvatorelli - G. Mira, *Storia d'Italia nel periodo fascista*, Torino, 1971.

Docent dr. sc. Tonči Šitin

Književnost i povijest - interdisciplinarni pristup hrvatskoj zbilji u 20. stoljeću

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Studentima se usmjeruje pozornost na književna djela kao specifične povijesne izvore u kojima se govori o socijalnoj tematici, ratnim zbivanjima, egzistencijalnim temama, položaju žene, regionalnim ili lokalnim temama i dr.

Kratak sadržaj: Narativnost u povijesnim raspravama korisna je za iznošenje detalja iz povijesne stvarnosti. Brojne informacije povjesničar saznaje iz književnog djela koje je također često vezano uz neki događaj. Posebno su zanimljivi romani i druge književne forme u kojima se govori o socijalnoj tematici, ratnim zbivanjima, egzistencijalnim temama, položaju žene, regionalnim ili lokalnim temama i dr. Upravo su pojedini pisci, časopisi ili novine utjecali na političko profiliranje, ideološko i stranačko, određenih slojeva stanovništva (književnost realizma) prepoznavajući ono viđeno, premda su umjetnička djela proizvod imagi-

nacije i vitaliteta slobode duha koji se u drugoj polovici 20. st. ne upravlja mjerljivim i vidljivim činjenicama već emocijama.

Obvezatna literatura: B. Donat, Poslijeratni hrvatski roman, *Forum*, veljača - ožujak, 1968; I. Frangeš, *Povijest hrvatske književnosti*, Zagreb - Ljubljana, 1987; H. Matković, *Suvremena politička povijest Hrvatske*, Zagreb, 1995; K. Nemeč, *Povijest hrvatskog romana od 1900. do 1945. god.*, Zagreb, 1998; A. Selak (prir.), *Sudbine i djela*, Zagreb, 1996; M. Šicel, *Književnost moderne, Povijest hrvatske književnosti*, knj. 5, Zagreb, 1978.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Docent dr. sc. Tonči Šitin

Politika, zanos i sudbine - Hrvatska u Jugoslaviji 20. stoljeća

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit

5 ECTS bodova

Cilj: Studentima se usmjeruje pozornost na vođe stranaka koji su bitno utjecali na politički život Hrvatske tijekom 20. stoljeća. Razmatraju se svi aspekti tog specifičnog diskursa.

Kratak sadržaj: Politički život u hrvatskim krajevima, ali i znatno šire, u 20. st. nosile su vođe stranaka kao predstavnici određenih društvenih slojeva i nacija, namećući svoju volju i kult. Stranke su se procjenjivale ne prema programima već vođama, a svaki od njih imao je svoj stil rada i posebnu taktiku. Centralističko-unitaristički organizirana monarhija donosila je prednosti srpskom građanstvu i potencirala razlike s drugim nacijama i federalističkim blokom. Na iskustvima i sudbinama pojedinih ličnosti do Radića do Trumbića, Mačeka i Pribičevića, kao i sudbinama pojedinaca poslije 1945. koji su se suprotstavljali partijski uređenoj državi koja ponovo teži poništavanju razlika, motre se sudbine i zanos, iluzije i gorka iskustva koja prate hrvatski nacionalni i duhovni pokret.

Obvezatna literatura: I. Banac, *Raspad Jugoslavije*, Zagreb, 2001; D. Bilandžić, *Hrvatska moderna povijest*, Zagreb, 1999; D. Jelčić, *Politika i sudbine*, Zagreb, 1995; L. Perović, *Raspad i pad*, Beograd, 2001; N. Popov (prir.), *Srpska strana rata*, Beograd, 1996.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Docent dr. sc. Tonči Šitin - Ante Batović, prof.

Kultura i mediji u hladnom ratu

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit

5 ECTS bodova

Cilj: Osvjetljava se ulogu medija u hladnoratovskom svijetu i njihov utjecaj na društva obiju blokova. Sve vrste medija, od novina i radija pa do televizije, snažno su utjecale na kreiranje javnog mijenja te su imali važnu ulogu u stvaranja hladnoratovskog svijeta. Daje se osvrt i na kulturu hladnog rata, odnosno utjecaj onodobnih političkih zbivanja na književnost, film, glazbu i druge vrste umjetnosti kojima je hladni rat dao snažan pečat.

Kratak sadržaj: Hladni rat kao ideološki i geopolitički sukob između Istoka i Zapada. Kulturna infiltracija i hladni rat. Radio i televizija u hladnom ratu. Kulturni odnosi između Istoka i Zapada. Hladnoratovski film. Hladni rat u glazbi i umjetnosti.

Obvezatna literatura: D. Painter, *Hladni rat - povijest međunarodnih odnosa*, Zagreb, 2002; W. L. Hixson, *Parting the Curtain, Propaganda, Culture, and the Cold War, 1945-1961*, London, 1997.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Docent dr. sc. Tonči Šitin - Ante Batović, prof.

Šezdesete - godine koje su promijenile svijet

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Šezdesete godine 20. stoljeća obilježile su poslijeratni svijet kao ni jedno drugo desetljeće u hladnom ratu. One su označile prekretnicu i raskid sa starim društvenim vrijednostima koje su još uvijek oslanjale na tradicionalne vrijednosti prijeratnih vremena. Predmet će se pozabaviti uzrocima i posljedicama radikalnih promjena koje su globalno pogodile svijet tijekom šezdesetih godina.

Kratak sadržaj: Berlinski zid. Globalni hladni rat. Kubanska kriza. Vijetnamski ratovi. Antiratni pokret. Pokret za građanska prava u SAD-u. Seksualna revolucija. Praško proljeće. Studentski nemiri 1968. Woodstock i popularna kultura šezdesetih. Svemirska istraživanja i prvo iskrcavanje čovjeka na Mjesec. Tehnologija šezdesetih.

Obvezatna literatura: D. Painter, *Hladni rat - povijest međunarodnih odnosa*, Zagreb, 2002; M. Kurlansky, *1968. Godina koja je uzdrmala svijet*, Zagreb, 2007.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Docent dr. sc. Tonči Šitin - Ante Batović, prof.

Povijest SAD-a od 1945. do 1991.

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Sjedinjenje Američke Države doživjele su vrhunac svoje političke i ekonomske moći neposredno poslije Drugog svjetskog rata, a položaj najsnažnije vojne, ekonomske i političke sile svijeta zadržale su dobrim dijelom i do danas. Predmet će razmotriti na koji su način domaće prilike i američka vanjska politika utjecali na razvoj SAD-a u vrijeme hladnog rata.

Kratak sadržaj: Kraj II. svjetskog rata i američka globalna hegemonija. Početak hladnog rata, američko društvo i kultura mase. Korejski rat. Makartizam. Martin Luther King i pokret za građanska prava. Kennedy i njegova politička ostavština. Početak vijetnamske intervencije. Lyndon Johnson i "Great Society". Rezolucija o Tonkinškom zaljevu. Ubojstvo Martina Luthera Kinga i Roberta Kennedija. Nixon i Kina. Posljedice vijetnamskog rata po američko društvo. Afera Watergate. Naftna kriza i američka diplomacija na Bliskom istoku. Reagan i početak novog hladnog rata. Raspad komunističkog bloka.

Obvezatna literatura: Ch. Sellers, et. all., *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*, Rijeka, 1996.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Docent dr. sc. Tonči Šitin - Ante Batović, prof.

Hrvatska i međunarodni položaj socijalističke Jugoslavije

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Temeljni zadatak predmeta bit će uloga i utjecaj Hrvatske na vanjsku politiku i međunarodni položaj socijalističke Jugoslavije. U tom smislu će se razmotriti utjecaj hrvatskih

kadrova u jugoslavenskoj diplomaciji, posljedice Hrvatskog proljeća na međunarodnu stabilnost Jugoslavije i uloga republika u kreiranju vanjske politike.

Kratak sadržaj: Hrvatska u socijalističkoj Jugoslaviji. Međunarodna situacija po završetku II. svjetskog rata. Ustroj komunističke vlasti 1945. Staljinizam i sukob sa Zapadom 1945.-1948. Sukob sa Sovjetskim Savezom 1948. Uloga hrvatskih kadrova u pregovorima sa Zapadom 1948.-1953. Početci pokreta nesvrstanih. Uloga republika u kreiranju vanjske politike. Hrvatska javnost i jugoslavenska međunarodna politika. Odnosi sa Zapadom i počeci ekonomske i političke emigracije. Utjecaj međunarodnih okolnosti na Hrvatsko proljeće. Hrvatska emigracija.

Obvezatna literatura: T. Jakovina, *Jugoslavenski komunistički saveznik: Hrvati, Titova Jugoslavija i Sjedinjene Američke Države: 1945.-1955*, Zagreb, 2003; Z. Radelić, *Hrvatska u Jugoslaviji 1945.-1991: od zajedništva do razlaza*, Zagreb, 2006.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

Prof. dr. sc. Pavo Živković

Bosna i Hum u razvijenom srednjem vijeku

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Studente uputiti u temeljne povijesne procese koji su oblikovali srednjovjekovnu bosansku državu. Na seminarima osobitu pozornost posvetiti povijesnim i arheološkim izvorima.

Kratki sadržaj: Bosna i Hum pod Bizantom i Ugarskom; Kulinovo doba; Kotromanići - banovi i kraljevi; teritorijalno širenje Bosne u doba Tvrtka I. Kotromanića; Stanak i društveno uređenje Bosne; slabljenje centralne vlasti i jačanje oblasnih gospodara (Hrvatinići, Pavlovići i Kosače); nastanak Hercegovine; pad pod Turke; vjerske prilike u Bosni i Humu u srednjem vijeku (krstjanstvo "Crkve bosanske"); gospodarske prilike u Bosni (razvoj rudarstva i trgovine).

Obvezatna literatura: S. Ćirković, *Historija srednjovjekovne bosanske države*, Beograd, 1964; P. Živković, *Povijest BiH do konca XVII. stoljeća*, Sarajevo, 1994.

Dopunska literatura: S. Ćirković, *Herceg Stefan Vukčić-Kosača i njegovo doba*, Beograd, 1964; V. Klaić, *Vojvoda Hrvoje Vukčić-Hrvatinić i njegovo doba*, Zagreb, 1892; D. Kovačević-Kojić, *Gradska naselja u srednjovjekovnoj Bosni*, Sarajevo, 1978; *Povijest BiH*, 1, Sarajevo, 1990; P. Živković, *Etnička i vjerska povijest Bosne, Slavonije i Srijema do konca XVIII. stoljeća*, Sarajevo - Mostar, 1996; Idem, *Bibliografija objavljenih izvora i literature o srednjovjekovnoj Bosni*, Travnik, 1982; Idem, *Ekonomsko-socijalne promjene u Bosni i Humu u 14. i 15. stoljeću (Nastanak građanske klase i novog plemstva)*, Tuzla, 1986.

Prof. dr. sc. Pavo Živković

Dubrovačka Republika u vrijeme humanizma i renesanse

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Studente uputiti u povijesni tijek razvitka Dubrovačke Republike od komune do samostalne srednjovjekovne države - republike u doba humanizma i renesanse, kada je i zenit u njenom razvoju. Osobito analizirati čimbenike koji su uvjetovali takav povijesni proces.

Kratki sadržaj: Dubrovnik u 14. i 15. stoljeću; razvoj gospodarstva (obrt, trgovina, pomorstvo, poljodjelstvo, stočarstvo, solarstvo, vinogradarstvo, kreditna trgovina); odnosi s Bos-

nom i Humom; odnosi sa Srbijom; odnosi s Venecijom; prekomorske veze s Europom i Bliskim istokom te Dalekim istokom; kultura i religija u Dubrovačkoj Republici; dubrovačke kolonije i njihov položaj u jugoistočnoj Europi.

Obvezatna literatura: V. Foretić, *Povijest Dubrovnika*, 1, Zagreb, 1989.

Dopunska literatura: B. Krekić, *Dubrovnik (Raguse) et le Levant au Moyen Age*, Paris, 1961; I. Mitić, *Dubrovački konzuli i konzularna služba od najranijih vremena do potresa 1667. g.*, Dubrovnik, 1972; D. Roler, *Dubrovački zanati u 15. i 16. stoljeću*, Zagreb, 1951; M. Spremić, *Dubrovačka trgovačka društva u Despotovini* Đurđa Brankovića, *Zbornik Filozofskog fakulteta*, 13/1, Beograd, 1976, 85-102; I. Voje, *Kreditna trgovina u srednjovjekovnom Dubrovniku*, Sarajevo, 1976; K. Vojnović, *Bratovštine i obrtne korporacije u Republici Dubrovačkoj*, 1-2, Zagreb, 1899; P. Živković, *Ekonomsko-socijalne promjene u bosanskom društvu u 14. i 15. stoljeću*, Tuzla, 1986.

Prof. dr. sc. Pavo Živković

Slavonija i Srijem u srednjem vijeku

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Da studenti usvoje temeljne spoznaje iz slavonske i srijemske povijesti u srednjem vijeku. Upozoriti ih na najvažnije povijesne izvore, te relevantnu literaturu.

Kratki sadržaj: Slavonija od Arpadovića; nastanak županija i gradova u Slavoniji i Srijemu; podrijetlo naselja, njihova etnička struktura i govor; crkvene prilike u Slavoniji (dolazak redovnika, franjevaca, dominikanaca, pavlina i drugih); nastanak Đakovačke biskupije i njen značaj; razvoj slavonskih gradova: Osijek, Požega, Vukovar, Ilok, Našice, Valpovo, Brod i drugi; slavonske velikaške obitelji: Gorjanski, Morovički, Odeskalki, Horvati, Gisingovci, Lackovići, Iločki i drugi; dolazak Turaka i promjena etničke i vjerske strukture na selu i gradu, kulturne prilike u Slavoniji u razvijenom feudalizmu.

Obvezatna literatura: F. Šanjek, *Crkva i kršćanstvo u Hrvata*, 1, Zagreb, 1988; P. Živković, *Etnička i vjerska povijest Bosne, Slavonije i Srijema do konca XVII. stoljeća*, Sarajevo - Mostar, 1996.

Dopunska literatura: J. Bössendorfer, *Crte iz slavonske povijesti*, Osijek, 1910; J. Buturac - I. Ivandija, *Povijest katoličke crkve među Hrvatima*, Zagreb, 1973; P. Cvekan, *Vukovar i franjevci*, Vukovar, 1980; *Historija naroda Jugoslavije*, 1, Zagreb, 1954; V. Klaić, *Povijest Hrvata*, 2-4, Zagreb, 1975; I. Mažuran, *Srednjovjekovni i turski Osijek*, Osijek, 1993; Idem, *Hrvati i Osmansko Carstvo*, Zagreb, 1998; S. Pavičić, *Vukovska župa u razvitku svoga naselja od XII.-XVIII. stoljeća*, 1, Zagreb, 1940; Idem, *Podrijetlo naselja i govora u Slavoniji*, Zagreb, 1953; T. Smičiklas, *Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije*, 1, Zagreb, 1891.

Prof. dr. sc. Pavo Živković

Povijest Dalmacije od 12. do 16. st.

Predavanje sa seminarom 1+1+0, pismeni i usmeni ispit
5 ECTS bodova

Cilj: Upoznavanje studenata sa srednjovjekovnom poviješću Dalmacije od 12. do 16. st. Dati osnovne podatke za povijest Dalmacije u tom razdoblju, istaći značaj razvoja dalmatinskih gradova i njihov doprinos razvoju hrvatskih zemalja srednjeg vijeka. Komparirati razvoj Dalmacije s ostalim regijama Hrvatske i Europe u tom razdoblju istaći sličnosti i razlike i tako usmjeravati studente da prepoznaju sličnosti i razlike povijesti Dalmacije s poviješću uže i šire regije, Hrvatske i Europe.

Kratak sadržaj: Dalmacija pod Arpadovićima (Koloman i trogirске privilegije - Privilegije po tipu trogirskom). Ostali Arpadovići gospodari Dalmacije. Dalmacija pod Bizantom (Emanuel Komnen i Dalmacija - politički, vjerski i kulturni utjecaji). Venecija gospodari

Dalmacijom (IV. križarski rat i mletačko zaposjedanje Dalmacije). 13. st. i nagli uspon dalmatinskih gradova (autonomija dalmatinskih gradova - pojava statuta dalmatinskih gradova: Dubrovački, Korčulanski, Splitski, Zadarski statut). Uspon knezova Krčkih i Šubića (Šubići gospodari dalmatinskih gradova - Pavao I., Mladen II. Šubić, Vinodolski zakonik). Ludovik I. Anžuvinac i Dalmacija (Zadarski mir 1358.). Osjetni razvoj dalmatinskih gradova za vrijeme Ludovika I., Ladislav Napuljski i Dalmacija. Nova uspostava mletačke prevlasti u Dalmaciji (Trogir, Šibenik, Zadar i Split padaju pod mletačku vlast tijekom 15. stoljeća; mletačka uprava u dalmatinskim gradovima i zaostajanje u razvoju). Dalmatinski gradovi - svakodnevni život.

Obvezatna literatura: G. Novak, *Prošlost Dalmacije*, knj. I-II, Zagreb, 1944; Idem, *Povijest Splita*, knj. I-II, Split, 1957-1961; Idem, *Šibenik u razdoblju mletačke vladavine (1412.-1797.)*, u: *Zbornik Šibenik*, Šibenik, 1976; M. Šunjić, *Dalmacija u XV. st.*, Sarajevo, 1967; N. Klaić - I. Petricioli, *Zadar u srednjem vijeku do 1409.*, *Prošlost Zadra II*, Zadar, 1976; N. Klaić, *Trogir u srednjem vijeku*, knj. II, Trogir, 1985; L. Margetić, *Iz vinodolske prošlosti*, Rijeka, 1980; T. Raukar, *Zadar u XV. st., Ekonomski razvoj i društveni odnosi*, Zagreb, 1977.

Dopunska literatura: Sukladno sastavu studijske grupe, nastavnik preporuča dopunsku literaturu svakom studentu posebno.

3.3. Struktura studija, ritam studiranja i obveze studenata na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti

3.3.1. Struktura studija

Na diplomskom studiju povijesna se znanja produbljuju kroz specijalizaciju. Osim toga, studenti upotunjuju svoja ranija znanja iz metodologije znanstvenoistraživačkog rada, te drugih predmeta iz pedagoško-psihološkog modula.

3.3.2. Ritam studiranja i obveze studenata

Student diplomskoga jednopredmetnog studija upisuje viši semestar ako je u prethodnom semestru prikupio minimalan broj bodova:

- II. semestar - minimalno 20 od mogućih 30 bodova;
- III. semestar - minimalno 50 od mogućih 60 bodova;
- IV. semestar - minimalno 80 od mogućih 90 bodova.

3.3.3. Diplomski rad

Student diplomskoga jednopredmetnog studija u obvezi je napisati sinopsis svojeg budućeg diplomskog rada i predati ga na odobrenje Stručnom vijeću Odjela za povijest najdalje do kraja kalendarske godine u kojoj je upisao I. semestar tog studija. Stručno vijeće Odjela za povijest u obvezi je usvojiti taj sinopsis ili negativno ga ocijeniti, te uputiti na izradu novog sinopsisa do početka zimskog ispitnog roka. Ukoliko je ocjena negativna, novi sinopsis treba biti odobren do kraja ožujka u toj novoj kalendarskoj godini (najdalje mjesec dana po isteku zimskog ispitnog roka). Ako se i taj sinopsis ocijeni negativno, studentu prestaje daljnji studij. Studij može nastaviti ako iznova upiše diplomski studij.

Diplomski rad koji se izrađuje tijekom diplomskoga jednopredmetnog studija, a brani na njegovom kraju, treba biti omanje monografsko djelo od 90.000 do 100.000 slovnih znakova.

3.4. Popis predmeta koje studenti povijesti mogu upisati s drugih studija

Na diplomskom studiju studentima se preporuča da takve predmete biraju u konsultaciji sa svojim mentorom. U tom pogledu, popis mogućih predmeta koje studenti mogu odabrati izvan studija povijesti s drugih odjela ovog Sveučilišta ograničen je jedino nastavnim planovima i programima tih odjela.

3.5. Popis predmeta koji se na diplomskom jednopredmetnom studiju povijesti mogu izvoditi na stranom jeziku

S obzirom na dinamiku studiranja, te moguće sastave pojedinih studijskih skupina, izvođenje predmeta na engleskom, talijanskom, njemačkom ili francuskom, moguće je u III. i IV. semestru diplomskoga jednopredmetnog studija, budući da bi studenti do tada trebali solidno ovladati nekim od tih jezika. Predmeti koji bi se tako izvodili su izborni. Njih bi se odredilo najdalje do svibnja, kako bi se nastavnici i studenti mogli pravodobno o tome informirati, te bi se realizirali početkom slijedeće akademske godine, ukoliko se predmet planira izvesti u zimskom semestru, ili početkom ožujka, ako se to misli učiniti u ljetnom semestru.

3.6. Kriteriji i uvjeti prijenosa ECTS bodova na zadarski studij povijesti s drugih studija na Sveučilištu u Zadru ili drugih visokih učilišta

Student može sve ili neke izborne predmete na diplomskom studiju izabrati između obvezatnih ili izbornih predmeta s drugih odjela Sveučilišta u Zadru ili drugih visokih učilišta. Kako su mu to izborni predmeti na studiju povijesti dodjeljuje im se broj ECTS-bodova kao i drugim izbornim predmetima na ovom studiju. Isto tako, student koji je ranije studirao na nekom drugom studiju, pa studij promijeni, na njegov zahtjev, mogu mu se kao izborni predmeti priznati oni predmeti koje je slušao i položio na tom prethodnom studiju.

Student koji je ranije studirao povijest na drugoj visokoškolskoj ustanovi u Hrvatskoj, izravno upisuje nastavak studija povijesti na onoj razini na koju je dospio za prethodnog studija, pri čemu mu se priznaju svi ranije ostvareni ECTS-bodovi. Odluku o tome, uključujući i polaganje eventualnih razlika - kad one postoje, donosi Stručno vijeće Odjela za povijest.

3.7. Način završetka diplomskog jednopredmetnog studija povijesti

Diplomski je studij završen za onog kandidata koji je na prethodnom preddiplomskom studiju prikupio minimalno 180 ECTS-bodova te na ovom studiju, uključujući uspješnu obranu diplomskog rada, ostvario dodatnih minimalno 120 ECTS-bodova, odnosno ukupno prikupio, računajući oba studija, minimalno 300 ECTS-bodova. Takvim kandidatima Sveučilište u Zadru izdaje odgovarajuću diplomu kojom se ta činjenica posvjedočuje.

3.8. Uvjeti pod kojima studenti koji su prekinuli studij povijesti ili su izgubili pravo studiranja mogu nastaviti studij povijesti

Student koji je prekinuo studij povijesti može nastaviti studirati povijest od onog semestra u kojem je ranije stao, ukoliko u međuvremenu nije bitno izmijenjen nastavni plan i program. O potrebi polaganja razlika odlučuje Stručno vijeće Odjela za povijest.

Odluku o nastavku diplomskog jednoopredmetnog studija povijesti onih studenata koji su izgubili pravo studiranja donosi Stručno vijeće Odjela za povijest sukladno statutima Odjela za povijest, Sveučilišta u Zadru te pozitivnom hrvatskom zakonodavstvu.

4. UVJETI IZVOĐENJA DIPLOMSKOG JEDNOOPREDMETNOG STUDIJA POVIJESTI

4.1. Mjesto izvođenja studijskog programa povijesti

Studijski program povijesti izvodi se u predavaonicama i drugim prostorijama Odjela za povijest smještenima u centralnoj zgradi Sveučilišta u Zadru (prizemlje) i na II. katu Doma hrvatske mladeži. Nastava iz pedagoško-psihološkog modula realizira se skupno za sve studen-te sveučilišta u velikoj predavaonici centralne zgrade ovog Sveučilišta.

4.2. Podaci o prostoru i oprema predviđena za izvođenje diplomskog jednoopredmetnog studija povijesti

Odjel za povijest raspolaže nužnom opremom za izvođenje nastave. Raspoloživi prostor za odvijanje nastave, konzultacija i sl. čine dvije predavaonice, od kojih je jedna gotovo na razini amfiteatra, te ukupno devet profesorskih kabineta.

4.3. Nastavnici i suradnici u izvođenju nastave diplomskog jednoopredmetnog studija povijesti

4.3.1. Nastavnici

Dr. sc. Mladen Ančić, izvanredni profesor

Dr. sc. Siniša Bilić-Dujmušić, docent

Dr. sc. Ante Bralić, docent

Dr. sc. Slobodan Čače, redoviti profesor

Dr. sc. Mithad Kozličić, redoviti profesor u trajnom zvanju

Dr. sc. Anamarija Kurilić, docent
Dr. sc. Milorad Pavić, docent
Dr. sc. Franjo Smiljanić, docent
Dr. sc. Tonči Šitin, docent
Dr. sc. Pavo Živković, redoviti profesor u trajnom zvanju

4.3.2. *Suradnici u nastavi*

Ante Batović, prof., asistent - znanstveni novak
Mr. sc. Mateo Bratanić, asistent
Lucijana Šešelj, prof., asistentica - znanstvena novakinja
Mr. sc. Sanda Uglešić, predavač

4.3.3. *Vanjski suradnici*

Dr. sc. Serđo Dokoza, docent

4.4. Popis nastavnih baza za provođenje praktične nastave diplomskog jednoopredmetnog studija povijesti

Praktična nastava se izvodi u sklopu Metodike nastave povijesti. Sastoji se u realizaciji ogleđnih nastavnih sati u zadarskim osnovnim i srednjim školama. Također za izborne predmete kroz arhivistički rad u Državnom arhivu u Zadru, te u sklopu Metodologije znanstveno-istraživačkog rada. Kako se takva praktična nastava već desetljećima izvanredno uspješno odvija u Zadru za studente povijesti, u vezi čega u Rektoratu Sveučilišta u Zadru postoje potrebne suglasnosti čelnika tih ustanova koje se za svaku akademsku godinu obnavljaju, takvim se načinom kani i u buduće nastaviti.

4.5. Optimalan broj studenata koji se mogu upisati na studij povijesti s obzirom na prostor, opremu i broj nastavnika

Optimalno je upisati u prvi semestar diplomskoga jednoopredmetnog studija ukupno do 30 studenata, uključujući sve specijalizacije.

4.6. Procjena troškova diplomskog jednoopredmetnog studija povijesti po studentu

Prema sadašnjim cijenama i potrebama troškovi diplomskog jednoopredmetnog studija povijesti po jednom studentu iznose 5.000 kuna. Bilo bi poželjno, ukoliko bi se raspolagalo većim financijskim sredstvima, omogućiti gostovanje što većeg broja domaćih i inozemnih nastavnika, koji bi za pojedine obvezatne ili izborne predmete, održali barem nekoliko predavanja. Time bi se studij povijesti na Sveučilištu u Zadru učinio još transparentnijim i bolje povezanim u hrvatski i svjetski visokoškolski obrazovni sustav. Osim toga, za bolje funkcioniranje ovog studija, neizostavno je potrebno da Odjel za povijest odmah dobije na raspolaganje cijeli prostor II. kata Doma hrvatske mladeži u Zadru, čime bi se dobilo niz novih predavaonica, kabineta i prostorija za znanstvenoistraživački rad.

4.7. Način praćenja kvalitete i uspješnosti izvedbe studijskog programa povijesti, posebno način sudjelovanja studenata u ocjenjivanju nastavnog programa

Kvalitetu i uspješnost izvedbe studijskog programa najbolje su i ranijih desetljeća cijenila druga visoka učilišta na koja su se, radi poslijediplomskog studiranja na onim usmjerenjima koja nisu postojala ovdje, upisivali kandidati koji su prethodno u Zadru dovršili svoj temeljni studij povijesti. Analogno će biti i u buduće. Jednako tako, mjerodavna državna tijela nadležna za visokoškolski sustav kontinuirano će pratiti iste elemente.

Studenti će u ocjenjivanju studijskog programa sudjelovati kroz anonimnu anketu koja će se realizirati svake akademske godine krajem svibnja. Osim toga, vlastite prijedloge mogu iznositi na Stručnom vijeću Odjela za povijest i Senatu Sveučilišta u Zadru, preko svojih izabranih predstavnika, te djelovanjem preko Studentskog zbora Sveučilišta u Zadru.